

ABDÎ'NİN ZAFERNÂME'Sİ*

Mehmet GÜRBÜZ**

ÖZET

Fetihnâme, gazanâme, gazavatnâme türlerindeki eserler, ilk elden tarihi bilgi içermeleri sebebiyle tarih bilimi için önemli kaynaklardır. Bununla birlikte bu eserlerin çoğunlukla sanatçı kimliği olan şairler/yazarlar tarafından kaleme alınmış olması, onları edebiyat araştırmaları için de önemli kaynaklar hâline getirir. Bu durum, söz konusu metinlerin sadece bir edebî şahsiyet tarafından yazılmasıyla ilgili değildir. Bu tür eserlerde yazarlar/şairler, bir sanatçı duyarlılığıyla çıkılan seferin, yapılan savaşın, kazanılan zaferin, yapılan antlaşmanın toplumda nasıl bir etkiye yol açtığını da yansıtırlar. Böylelikle eser, resmî tarihten farklı olarak dönem toplumunun zihniyetiyle ilgili çıkarımlar yapılabilecek bir belge niteliği kazanır.

Bu makalede Sarhoş Abdî'nin, içerdiği tarihî bilgilerle ve edebî yönüyle dikkat çeken *Zafernâme'si* incelenecek ve eserin çevriyazılı metni verilecektir. Genel olarak eserin konusunu, Vezir-i Azam Sinan Paşa'nın 1593-1594 yıllarında Avusturyalılara karşı düzenlediği Nemçe (Avusturya) seferi oluşturmaktadır. Mesnevi nazım şekliyle kaleme alınmış olan *Zafernâme'de*, Nemçe seferi çerçevesinde Tata [Bespirem/Pespirim (: Wespirem)], Papa, Senmarten (Saint Martin) ve Yanık (Raab, Győr) kalelerinin fethi anlatılmıştır. Mesneviden önce bir dibace yer almaktadır. Maddî bir beklenti içerisinde olduğu anlaşılan Abdî, başka edebî anlatılara da konu olan bu zaferleri kısaca tasvir etmiştir. Şair, kronolojik ayrıntılara ve detaylı tarihî bilgilere girmeden seferin ve yapılan savaşların önemli gördüğü aşamalarına genel hatlarıyla değinmiş, padişahın, Vezir-i Azam Sinan Paşa'nın ve Osmanlı ordusunun savaş meydanındaki başarılarını övmüş, Nemçe (Avusturya) ordusunu yermiştir.

Anahtar Kelimeler: Şarhoş Abdî, *Zafernâme*, Nemçe seferi, Tata, Senmarten, Yanık kalesi

* Bu makale Crosscheck sistemi tarafından taranmış ve bu sistem sonuçlarına göre orijinal bir makale olduğu tespit edilmiştir.

** Yrd. Doç. Dr. Necmettin Erbakan Üniversitesi Sosyal ve Beşeri Bilimler Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü, E-mail: meingurbuz@hotmail.com

ZAFERNÂME OF ABDÎ

ABSTRACT

The works of art in the type of fetihnâme, gazanâme, gazavatnâme are important resources for science of history as they include historical information from the first hand. However, these works have been written by poets/writers who have artist identity and it brings them as important resources as literature researches. This is not only related to its being a work of a literal person. In this kind of works, writers/poets reflect the effect of an agreement made, victory gained, war made, sail made on the society with an artist's awareness. Thus, the work gains a sociological qualification to be able to make deductions regarding the mentality of the time society different from the official history.

In this article, *Zafernâme* of Sarhoş (drunk) Abdî that attracts attention in terms of its historical information it includes will be examined and document of the work will be given. Generally, Nemçe (Austria), Grand Vizier Sinan Pasha *organized against Austrians in 1593-1594* constitutes the subject of the work. In *Zafernâme* written as poetry (style of mathnawi), journey period of the army and conquest of Tata [Bespirem/Pespirim (: Wespzprem)], Papa, Senmarten (Saint Martin) and Yanık (Raab, Győr) castles. There is a preamble before the mesnevi. Abdî who was understood that he was in a materialistic expectation, figured that battle subjected to other literal stories. The poet addressed the general lines of the important stages of the battles done without entering detailed historical information and chronological details praised the success of Ottoman Army, Sultan and Grand Vizier Sinan Pasha in the battlefield and reviled against Nemçe (Austria) army.

STRUCTURED ABSTRACT

In the Medieval Islamic and Turkish-Islamic states, managers had written letters or royal decrees that made announcements to the local managers of their states about the conquered places and their victories. These letters which gave the friends a piece of good news and threat to the enemies were called as “fetihnâme, zafernâme, beşâretnâme, muştuluk, tehdidnâme”. Within the framework of this process which had been also applied in the Ottoman Empire, the epistles of victory had been sent to the managers of the various states and had been sent to the local managers of the within the country such as to the grand vizier in İstanbul and to the local ministers such as governor and kadı by the officials like the marksman of the sending countries or by the individuals in the language of the country they were sent.

The epistle of victory (*zafernâme*) writing tradition later had been enured to the literature and the texts had been written about the occasions, wars, victories, conquered cities and castles. There is no clear definition or classification about these types of historical texts. Mainly, as their is no clearness about the definition of the texts and it is known that the names were used interchangeably with each other. According to the actual classification, the texts about the conquer of a city or a castle

Turkish Studies

International Periodical for the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic
Volume 10/ 16 Fall 2015

are named as epistle of conquer (fetihnâme), the ones about a war are named as the epistle of victory (zafernâme) or epistle of holy war (gazanâme) and the ones about the wars or excursions were named as the epistle of war (gazavatnâme).

In the Ottoman period, besides the prosaic history books, there are many numbers of large and small poetical books were written in types of epistle of conquer (fetihnâme), epistle of victory (zafernâme), epistle of holy war (gazanâme) or epistle of war (gazavatnâme). Among the poetical histories, there are some examples which handles the historical events from beginning to the end in comply with the chronology. Beside that, there are some historical poems which had been written as short mesnevis consisted of a couple of hundreds of couplets. In these types of texts, it can be seen that the war had not been defined in details with a holistic view but had been focused on the moments of the event which had been considered as important. As some poets had written about the excursion/war in which they had taken a part but some had written about the wars according to what they had been told from the others but not taken a part in the event as himself. It is seen that these types of texts had been written to celebrate the victory and the conquest or as a way to reach to the sultan. An important point of these historical texts is that they consist information about the individuals who did not take a part in the official history. Another importance of these texts is some syllogises can be made about the impacts of these victories in the society. In the texts in which the event had been written in the poetry format, sometimes -especially the definitions of the places and war scenes- the texts had been covered with rhetorics and although there are some artful speeches decorated with the imaginations, because there is a phrasing based on narrate, mainly a dry speech is seen in those texts.

On of the literary works written within this framework is the *Zafernâme* written by Sarhoş Abdî Çelebi. The information of the writer Abdî is very limited in the sources. The real name of the poet is Abdî and his birth place and date hasn't known and he has been known as Şarhoş Abdî. He was a clerk of the divan and he had been assigned to the marksmanship but than had been discharged from this duty and in the year 1009/1600-01 he had been assigned as the book keper (defter emini). The death date of the poet had been given as the year of 1014/1605-06 in the *Sicill-i Osmânî*, *Tuhfe-i Nâilî* and had been given as the year of 1031/1621-22 in the *Türk Şairleri ve Türk Edebiyatı İsimler Sözlüğü*.

In the sources, there are no negative or positive assessment about the literary personality of the poet. As he had used two Farsi couplets of Sadi in the prosaic preamble of his *Zafernâme*, it is thought that he had known Farsi language or at least capable of the famous Farsi poets. As there are the dates of the conquers of Tata and Yanık castles, it can be said that he had been talented in this subject. His only literary work in the sources is his *Zafernâme*. Abdî had written about the conquest of the castles in Nemçe (Austria) excursion in the year of 1002/1593 and had sent his work to the Sultan Murat III through Sinan Paşa. It is not known if the poet had any other individuals works beside this. But in some literary works, some of his poems had been recorded. One of these poems is a petition written on the margin of the papers of the *Selanikî Tarihi* in

Turkish Studies

International Periodical for the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic
Volume 10/16 Fall 2015

the part which had told about the conquer of the Estergon castle by the enemies in the year of 1004/1595. Abdî had probably sent this petition he had written about the castle lost and some negative situations happened in the borders to the Mehmet III through the shaykh al-islam.

The only copy of the *Zafernâme* of Abdî Çelebi is registered with the number Manzum 1328 in the Ali Emiri Collection in Millet Kütüphanesi. The assignment record at the end of the text shows that the copy had been copied on the date Şevval (a month) 1011/March-April 1603. This records shows that this copy had been written nine years after the year 1594 in which the text had been written in the first hand. But the scribal of the copy is not known. The copy is in a good physical condition and it is a 14 leafed individual literary work. As there are some spaces left for the headlines of the text, it can be understood that the copy could not be completed. The copy had been written by the naskh caligraphy without vowel point and shows the features of the transition period in terms of spelling features.

Zafernâme that constitutes the subject of this study is a literary text which had been written to send the good news of the conquered castles to the Sultan Murat III. The literary work is about the conquering of some castles in the second year of the Nemçe (Austria) excursion made by the Ottoman army in the command of the Grand Vezier Sinan Paşa. In the prosaic preamble that takes place at the beginning of the literary work, there is a short praise for the God and Prophet, the merits of war for religion had been told and the Ottoman royalty and Sultan of the period Murat III had been praised. After that part, informations had been given about the reasons of the war, the preparation periods of the excursion, the situation of the enemy and the Ottoman army. In this part, the conquests of Yanık, Tata, Senmarten and Papa castles had been told. The conquests of Tata and Senmarten castles had been told shortly but the conquest of Yanık castle had been told in details and the Papa castle had been told only as a name. Abdî had been taken place in those conquests in person and he had written about the events he had observed during the wars. Besides, he had also depicted the impacts of the war and the victories on the soldiers. The things told in the literary text are coincides with the historical resources to a very large extent. The literary text had been consist of a prosaic preamble and a mesnevi that consists of 314 couplets and it had been submitted to the sultan by Sinan Paşa together with the other epistle of victories and in turn, the sultan had sent some gifts to the writers.

Zafernâme had been well planned and fictionalized in the sense of harmony. As the construct is so good, all the stages of the excursion had been defined very clearly. And this eases the “intelligibility” of the basic aim of the narrative texts. On the other hand, it is hard to call it as a successful literary text according to the poetry technic. There are so many prosody mistakes in the verses. As some of these mistakes could be corrected easily by small interventions, it is thought that the poet had not cared about these issues. Some of the sayings in some couplets are like impellent couplets written to protect the formal context of the poet in the minimum level according to the rythm and rhyme. In the narrative texts, the first aim of the poet is generally not the artistic fictionalization and wording. For this reason, in this mesnevi which aims to depicture a

Turkish Studies

International Periodical for the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic
Volume 10/ 16 Fall 2015

historical event has a very dry speech focused on just describing the events. There is no esthetic strong language decorated with the imaginations and covered with the literary arts. Beside this, in the couplets which describes the war scenes and places, it can be said partly artistic strong language could be caught by the figurative wordings. Again, the temper of the soldiers in the war could be depicted successfully.

Keywords: Sarhoş Abdî, *Zafernâme*, Battle of Nemçe (Austria), Wespzem, Saint Martin, Raab/Győr castle

Ortaçağ İslam ve Türk-İslam devletlerinde yöneticiler fethedilen beldeleri, kazanılan zaferleri kendi ülkesinin kimi yerel yöneticilerine ve komşu ülke yöneticilerine haber veren mektup veya fermanlar kaleme almışlardır. Dosta müjde, düşmana tehdit mahiyetindeki bu mektuplara “fetihnâme, zafernâme, beşâretnâme, muştuluk, tehdidnâme” gibi isimler verilmiştir (Aksoy, 1995, s. 470). Osmanlı devletinde de devam eden bu uygulama çerçevesinde başta nişancı gibi resmî görevliler tarafından bazen de özel şahıslar tarafından, gönderildiği ülkenin diliyle kaleme alınan fetihnâmeler, çeşitli ülkelerin yöneticilerine ve ülke içinde başta İstanbul’da vezir-i azama vekalet eden idareciler olmak üzere beylerbeyi ve kadı gibi bazı taşra idarecilerine gönderilmiştir¹ (Aksoy, 1997, s. 8).

Fetihnâme/zafernâme yazma geleneği daha sonraları edebiyata da sirayet etmiş ve çıkılan seferleri, yapılan savaşları, kazanılan zaferleri, fethedilen şehirleri, alınan kaleleri anlatan eserler kaleme alınmıştır. Bu tür tarihî metinlerle ilgili olarak net bir adlandırma ve sınıflandırma yapılamamıştır. Esasen bizzat eserlerin kendilerinde de isimlendirme konusunda bir netlik olmadığı ve sık sık isimlerin birbirinin yerine kullanıldığı görülür (İsimlendirme konusundaki problemler için bak. Aksoy, 1997, s. 9-10). Mevcut tasnife göre bir şehrin yahut kalenin alınması konu alan eserler fetihnâme olarak isimlendirilirken bir savaşı konu alanlar zafernâme ya da gazanâme, savaşlar ya da seferler silsilesini konu alanlara ise gazavatnâme denilmiştir (Aksoy, 1995, s. 471; Levend, 1956, s. 1). Türk edebiyatında irili ufaklı çok sayıda fetihnâme, zafernâme, gazanâme ve gazavatnâme kaleme alınmıştır. Çoğunlukla manzum olarak kaleme alınmış olan² bu tarihî metinler, genellikle resmî hüviyeti olmayan eserlerdir.

Makalemize konu olan Abdî Çelebi'nin *Zafernâme'si*, fethedilen kalelerin müjdeli haberini dönemin padişahı III. Murad’a ulaştırmak üzere kaleme alınmış bir eserdir. Eser, Sinan Paşa komutasındaki Osmanlı ordusu tarafından düzenlenen Nemçe (Avusturya) seferinin ikinci yılı olan 1002/1593-94 yılında alınan bazı kalelerin fethini konu edinmektedir. *Zafernâme*'de Tata ve Senmarten kalelerinin fethi kısaca anlatılmış, Yanık kalesinin fethi ayrıntılı bir şekilde tasvir edilmiş,

¹ İstanbul’un fethi üzerine Fatih Sultan Mehmed’in dönemin Edirne valisi olan Çandarlı Halil Paşa’nın oğlu İbrahim Çelebi’ye gönderdiği fetihnâmenin tam metni için bak. Yinanç, 1984. Kanuni Sultan Süleyman’ın 29 Ağustos 1541 tarihinde aldığı Budin için gönderdiği fetihnâmenin tam metni için bak. Bilge, 2000, s. 35. Başka fetihname örnekleri için bak. Aksoy, 1997, s. 7-9.

² Fetihnâme, zafernâme ve gaza(vat)nâme türlerinde yazılmış manzum tarihler için bak. Aksoy, 1997, s. 11-17; Levend, 1956, s. 15-177; Levend, 1988, s. 388-389; Şahin, 2012. Bunlardan ayrı bir tür olarak değerlendirilebilecek olan fihrist-i şâhânlar için bak. Bektaş, 2011.

Turkish Studies

International Periodical for the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic
Volume 10/ 16 Fall 2015

Papa kalesi ise sadece isim olarak anılmıştır³. Fetihlere bizzat katılan Abdî, eserinde savaşlar sırasında gözlemlediği olayları aktarmıştır.

Zafernâme'yi kaleme alan Abdî hakkında kaynaklarda yer alan bilgiler oldukça sınırlıdır. Doğum yeri ve tarihi bilinmeyen şairin asıl adı Abdî'dir. Hakkında bilgi bulunan bütün kaynaklarda şairin Şarhoş Abdî olarak tanındığı kayıtlıdır (Akbayar, 1996, s. 50; Ergun, 1936, s. 193-194; İpekten, İsen, Toparlı, Okçu, Karabey, 1988, s. 2; Kayabaşı, 1997, s. 389; Kılıç, 2014; Tuman, 2001, s. 640). Celalzâde Mustafa Çelebi'nin yetiştirmelerindendir (Kumru, 2014, s. 207). Divan kâtiplerinden iken 1002/1593-94 yılında nişancılığa atanmış⁴ daha sonra azledilmiş, 1009/1600-01 yılında da defter emniğine getirilmiştir. Şairin ölüm tarihi *Sicill-i Osmânî* (Akbayar, 1996, s. 50-51), *Tuhfe-i Nâilî* (Tuman, 2001, s. 640), *Türk Şairleri* (Ergun, 1936, s. 193) ve *Türk Edebiyatı İsimler Sözlüğü*nde (Kılıç, 2014) 1014/1605-06, *Zübdetü'l-Eşâr* (Kayabaşı, 1997, s. 389) ve *Divan Edebiyatı İsimler Sözlüğü*nde (İpekten, İsen, Toparlı, Okçu, Karabey, 1988, s. 2) ise 1031/1621-22 olarak kaydedilmiştir.

Kaynaklarda şairin edebî kişiliği ile ilgili olumlu ya da olumsuz bir değerlendirme bulunmamaktadır. *Zafernâme*'sinin başındaki mensur dibacede ikisi Sadî'ye ait olan Farsça beyitlere yer vermiş olması, Abdî'nin Farsça bildiğini ve en azından önde gelen Fars şairlerinin şiirlerine vakıf olduğunu düşündürmektedir. Eserinin içerisinde Tata ve Yanık kalelerinin fetihlerine tarih düşürmesi bu konuda yetenekli olduğunu göstermektedir. Şairin kaynaklarda bahsi geçen tek eseri *Zafernâme*'sidir. Bunun dışında başka bir eseri olup olmadığı bilinmemektedir. Ancak çeşitli eserlerin içine kaydedilmiş manzumeleri olduğu bilinmektedir⁵. Bunlardan biri *Selanikî Tarihi*'nin Estergon Kalesi'nin 1004/1595 yılında düşman eline geçmesi hadisesinin anlatıldığı kısımda sayfa kenarına yazılmış bir arz-ı hâldir⁶. Selanikî, manzume metninin öncesinde Abdî ile ilgili bilgiler de ihtiva eden şu kaydı düşmüştür: "Dîvân-ı hümayûn kâtiplerinin ma'rifet ü kemâl ile mümtâzlarından şî'r ü inşâda kâmil ü mâhir Abdî Efendi ahvâl-i mülk ü millete vâkıf mesnevî nazm üzre pâdişâh-ı cihân-penâh dergâhına îsâl için müftî'l-enâm şeyhü'l-islâm hazretlerine ahvâl-i ser-haddi yazup irsâl eylediği nazma dîde-i i'tibâr ile nazar olına." (bak. Burian, 1950, s. 678). Selanikî bu bölümde Abdî'nin şiir ve inşâda başarılı olduğunu belirtmekte ve toprak kaybı ile ilgili yaptığı tespitlerin dikkatle okunması gerektiğini vurgulamaktadır. 1002/1593 yılında düzenlenen seferde alınan

³ Yazma nüshanın zahriyesindeki kayıta bu kalelerden başka Çeşnik kalesinin fethinin de anlatıldığı belirtilmektedir. Yine 1b sayfasındaki nüsha kopyalanırken müstensih tarafından eklendiğini düşündüğümüz Farsça metinde de yukarıdaki kalelerin dışında Çeşnik, Pudhel, Fodvar ve Terencvar kalelerinin de fetihlerinin anlatıldığı bilgisi yer almaktadır. Ancak *Zafernâme* metninde sadece sırasıyla Tata, Senmarten ve Yanık kalelerinin fethi anlatılmış, Papa kalesinin ise fethedilen diğer kalelerle birlikte adı anılmıştır.

⁴ Kışın başlamasıyla Belgrad'a gelen Sinan Paşa buradan padişaha zafernâmeler göndermiş, aldığı fetih haberlerine karşılık padişah da kendisine çeşitli inamlarda bulunmuştur (Danişmend, 1971, s. 137). İşte bu sırada padişaha gönderilen zafernâmelerden birinin de Abdî'nin kaleme aldığı *Zafernâme* olması kuvvetle muhtemeldir. *Zafernâme*'sinde padişahın ihsan talebinde bulunan (bak. 308-310. beyitler) Abdî'ye nişancılık görevinin verilmiş olabileceği akla gelmektedir.

⁵ Abdî'nin kaynaklarda yer alan başka bir manzumesi de Estergon Kalesi'nin fethine düşürdüğü tarihtir. Kâtib Çelebi, *Fezleke*'sinde bu tarih beytini şu şekilde kaydetmiştir: "Defter emini Sarhoş Abdî Efendi dahi mukaddemâ bu beyti dimiş idi:

Kalmayup çün çıkdı Ostorgon'dan

Abdî bu ashâb-ı küfr ü ehl-i nâr" (Aycibin, 2007, s. 500).

⁶ Abdî'nin mesnevî formunda kaleme aldığı bu arz-ı hâlin metni için bak. Burian, 1950, s. 678-681. Ayrıca manzumenin başka bir mecmuadaki metni için bak. Ergun, 1936, s. 193-194.

Turkish Studies

International Periodical for the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic
Volume 10/ 16 Fall 2015

kalelerin fetih müjdesini bir zafernâme kaleme alarak Sinan Paşa aracılığıyla padişaha ileten Abdî, 1004-1595 yılında kaybedilen kalelerin haberini ve sınır boylarında yaşanan birtakım olumsuzlukları anlattığı söz konusu manzum arz-ı hâlini de bu kez şeyhülislam kanalıyla -muhtemelen- tahta yeni geçmiş olan III. Mehmed'e iletmiştir. Şair söz konusu arz-ı hâlinde Soltuk, Kupan, Hatvan, İstoni Belgrad kalelerinin düşman tarafından ele geçirildiğini, Papa ve Yanık kalelerini savunmakla görevli az sayıdaki Tatar askerinin de zor durumda olduğunu belirtir. Ayrıca mevcut durumun sebepleri üzerine analizler yapar. Buna göre bölgedeki temel sorun, yöneticilerin görevlerini kötüye kullanarak zeamet ve tımarları usulsüz bir şekilde dağıtmaları ve bunun sonucunda asker kaynağı durumundaki sistemin bozulmasıdır. Kalelerin kaybindan dolayı üzüntü içinde olan şair, gidişatı değiştirebilecek tek güç olarak gördüğü padişahı yardım ister.

Abdî Çelebi'nin *Zafernâme'si* sinin bugün için bilinen tek nüshası, Millet Kütüphanesi'nde Ali Emiri Koleksiyonu, Manzum 1328 numaraya kayıtlıdır. Metnin sonundaki ferağ kaydından⁷ eserin Şevval 1011/Mart-Nisan 1603 tarihinde istinsah edildiği anlaşılmaktadır. Nüshada bu konuda herhangi bir kayıt bulunmadığı için müstensihin kimliğini tespit etmek mümkün olmamıştır. Metnin başında, eserin içeriği, Abdî'nin kaleme aldığı *Zafernâme'si* yi padişaha iletmesi için Sinan Paşa'ya vermesi, *Zafernâme'si* nin padişahın huzurunda okunması ve padişahın aldığı haberdan mutlu olarak hil'at göndermesi ile ilgili Farsça kısa bir metin yer almaktadır. Bu metnin *Zafernâme'si* yi çoğaltan müstensih tarafından kaleme alındığı düşünülmektedir. Burada yer alan -özellikle de eserin padişaha takdimine ilişkin- ayrıntılar, müstensihin süreci yakından bilen bir kişi olduğunu düşündürmektedir.

Fiziksel olarak iyi durumda olan nüsha, 14 varaklık müstakil bir eserdir. Eser, 1a sayfasından itibaren yaprak esasına göre numaralandırılmıştır, sonradan yine aynı yöntemle tekrar numaralandırılmıştır. 1a sayfası ile metnin yazıldığı sayfalar muntazam bir şekilde çerçevelenmiş ve eserin metni bu çerçevelerin içine yazılmıştır. Söz konusu çerçeveler, dış kenarda siyah mürekkeple çekilmiş birbirine yakın iki ince çizgi ile iç kenarda yine siyah mürekkeple çekilmiş ince bir çizgiden ve bunların arasına çekilmiş kahverengi kalın bir çizgiden oluşmaktadır. 1b sayfasında eserin adının yazılması için özel bir çerçeve yapılmış ve ser-levha tasarımı için çizgiler sayfanın üst kenarına kadar uzatılmıştır. Ancak bu kısımlar boş bırakılmış, başlık yazılmadığı gibi ser-levha da yapılmamıştır. Eserin bütünlüğünün kontrolü için yaprakların b yüzlerinin sol alt köşelerine takip kelimeleri (rabıta, çoban, ayak vb.) yazılmıştır. Bunlara göre eserde herhangi bir eksiklik bulunmamaktadır.

Eserin iç kapağında *Zafernâme'si* nin içeriği hakkında bilgi veren ve dört satırdan oluşan şu kayıt yer almaktadır: "Macaristânda Yanık ve Tata ve Senmarten ve Çeşnik ve Papa al' alarınıñ 1002 senesinde vaı' olan fethlerine dâ'irdür. Mü'ellifi ve nâzımı ' Abdî Çelebi'dür." 1a sayfasında kütüphane mühürleri bulunmaktadır. Sayfadaki çerçevenin sol üst köşesinde okunamayan bir mühür, onun altında, ortada başka bir mühür ve bunun altında da daha silik olmak üzere ikinci mührün aynısı yer almaktadır. Sayfanın sol alt köşesinde Millet Kütüphanesi'ne ait kayıt mührü, bunun yanında mikrofilm kayıt numarası bulunmaktadır. Metin, sayfalarda genel olarak 17 satır üzerine yazılmıştır. Ancak 1b sayfasında 14, ara başlık için bir satırlık boşluk bırakılan 4b'de 16, ara başlık için bir satırlık boşluk bırakılan 6a'da 16, iki farklı ara başlık için iki satırlık boşluk bırakılan 6b'de 15, bir ara başlık için iki satırlık boşluk bırakılan 13a'da 15, iki farklı ara başlık için üç satırlık boşluk

⁷ Söz konusu kayıt şu şekildedir: "Temmetü'l-kitâb bi-avni'llâhi'l-meliki'l-Vehhâb fi şehri şevvâli'l-mükerrrem sene ihdâ aşere ve elfin".

Turkish Studies

International Periodical for the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic
Volume 10/ 16 Fall 2015

birakılan 13b'de 14 ve ara başlık için bir satırlık boşluk bırakılan 14a'da ferağ kaydı da dâhil olmak üzere 12 satır bulunmaktadır.

Sayfaların görsel tasarımı çerçevesinde, yerleri hazırlandığı hâlde eserin adı gibi bölüm başlıkları da yazılmamıştır. Yeri hazırlanmış olmasına rağmen ser-levhanın yapılmamış ve yerleri boş bırakıldığı hâlde başlıkların yazılmamış olması, Abdî'nin *Zafernâmesi*'nden çoğaltılmış bu yeni nüshanın tamamlanamadığını göstermektedir.

Eserin metni 1b-14a sayfaları arasına harekesiz nesih hatla yazılmıştır. Ayet alıntıları ve okuma zorluğu çekileceği düşünülen kimi kelimeler [beden-i (90⁸), esâsın (91), havrâ (86), hışn-ı (31), menkıbet (4a/17), mehâm-ı (4b/3), muğdim (9), mühim (9), mütemmim-i (4b/2), tâ-be-seşer (87), yer yer (kafiye zaruretiyle: 31, 82; kafiye zarureti olmaksızın: 60) vb.] harekelenmiştir.

Metnin yazımında dikkati çeken hususiyetler şunlardır:

1. İmla hususiyetleri bakımından nüshada geçiş döneminin özellikleri görülmektedir. Bazı kelimelerin yazımında farklılıklar söz konusudur: dâ'im-dâyim, de-/di-, eli/ili, erte/irte, et-/it-⁹, gece/gice, korku-korhu, Papa-Baba (kalesi) vb. Söz konusu ikiliği gösteren bir başka örnek de bir yerde ordu kelimesinin sonundaki ünlüyü göstermek üzere "ordu" biçiminde okutan "vav" konulmuş olmasına karşın "ordı" şeklinde okutacak şekilde "esre" ile harekelenmiş olmasıdır [اوردو (96)]. Benzer bir durum, "duğ: اَدُوغْ (169)" sıfat-fiil ekinin yazımında da dikkati çekmektedir. Bu örnekler, eserin yazıldığı dönemde düzlük-yuvarlaklık uyumunun varlığına işaret etmektedir.

2. Nüshanın imlasında dikkati çeken bir başka husus da "atduğı (اَدُوغْ), etdürüp (اَتْدُرُوب), اَتْدِي (etdi), etdiler (اَتْدِيلِر)" gibi "t" ve "d" harflerinin yanyana bulunduğu kelimelerde hem iki harfin yazılmış hem de "t" harfinin üzerine şedde konulmuş olmasıdır. Bu durum, eserin yazıldığı dönemde ünsüz benzeşmesinin görülmekte olduğunu düşündürmektedir.

3. Bazı kelimelerin yazımında harf yanlışlıkları söz konusudur: düşmen: دشمن (282), esbâb: اسپاب (213), haber: حبر, sūr: صور (292) vb.

4. Farsça tamlamaların bazıları izafet kesresi ile gösterilmiştir: beden-i (90), dil-i (189), çal-ı (62) vb.

5. Bazı Farsça izafetler "ye" ile yazılmıştır: kenâr-ı/kenârı (149), ümmet-i/ümmeti (163)

6. Bazı belirtme hâli ekleri hemze ile gösterilmiştir: giceyi (24), çal' ayı (68, 277, 285)

7. Vezin gereği medli okunması gereken kelimelerin bu durumu esre ile gösterilmiştir: medh (50), sâf (189)

⁸ Mensur dibaceden alınmış örneklerin metindeki yerleri 4a/17 şeklinde gösterilmiştir. Bu yöntemde 4, yaprağı; a, sayfayı ve 17 ise satır numarasını göstermektedir. Manzum kısımdan alınmış örneklerin yerleri ise 90, 91, 86 gibi beyit numaralarıyla gösterilmiştir.

⁹ Bu kelimenin yazımında ikilik olmasına karşın bu yazımlarda bir tutarlılık görülmektedir. "Etdi, etdiler, etdüğü, etmez" örneklerinde olduğu gibi kelime köküne ünsüzle başlayan bir ek getirildiğinde "et- (ات-)" şeklinde "ye"siz yazılmıştır. "İdeler, iden, ider, idersek, idinmişlerdür, idüp" örneklerindeki gibi ünlüyle başlayan bir ek getirildiğinde ise "id- (اید-)" biçiminde "ye" ile yazılmıştır. Ancak bütün metinde uygulandığı görülen bu kurala aykırı olarak bir yerde (294. beyit) "ederdi" kelimesi "ye"siz yazılmıştır.

Metnin çeşitli yerlerinde eserden “zafernâme” olarak bahsedilmiş¹⁰ olmakla birlikte bu kullanımlarda zafernâmenin eserin ismi olarak mı yoksa eserin türünü karşılamak üzere mi kullanıldığı anlaşılmamaktadır. Bununla birlikte eserin adı çeşitli kaynaklarda “Yanikkale Zafernamesi” (Aksoy, 1997, s. 15), “Zafer-nâme-i Kal'a-i İstevâr” (Ergun, 1936, s. 193), “Zafer-nâme-i Kal'a-i Üstüvâr” ve “Yanık Kal'a Fetih-nâmesi” (Levend, 1956, s. 93) olarak kaydedilmiştir.

Eserin başında Abdî'nin *Zafernâme'sinin* önüne muhtemelen yeni nüshanın müstensihi tarafından kaleme alınmış Farsça kısa bir bölüm yer almaktadır. Bu kısımda -özellikle de- eserin padişaha sunulmasıyla ilgili önemli bilgiler bulunmaktadır.

Abdî'nin *Zafernâme'si* bu Farsça bölümden sonra başlamaktadır. Baş kısmında yaklaşık yedi sayfalık mensur bir dibace yer almaktadır. Bu bölümde Nemçe seferini hazırlayan nedenler üzerinde durulmuştur. Savaşın sebeplerine geçmeden önce kısa bir Allah ve Peygamber övgüsüne yer verilmiş, sonrasında da din uğruna savaşmanın faziletleri anlatılmıştır. Bundan sonra Osmanlı hanedanı kısaca övülmüş ve dönemin padişahı olan III. Murad'ın övgüsüne geçilmiştir. Bu övgüde, eserin içeriğine uygun olarak padişahın muzaffer oluşu üzerinde durulmuş, İran seferlerine atıf yapılarak padişahın “durduğu yerden” Demirkapı, Şirvan, Revan gibi birçok iklimi fethettiği belirtilmiştir. Bundan sonra Nemçe seferinin nedenleri anlatılmıştır. Buna göre; İran ile sağlanan antlaşma neticesinde bir huzur ortamı sağlanmışken bazı akıncıların Avusturya topraklarına akınlar düzenlemesi huzuru bozmuştur. Çatışmalar özellikle Bosna çevresindeki kalelerde yoğunlaşmış ve Osmanlı ordusu birkaç zafer kazanmıştır. Durumdan haberdar olan padişah antlaşmaya aykırı olan bu saldırıların derhal kesilmesi ve tekrar akın yapılmaması konusunda ferman göndermiştir. Ancak Avusturyalılar vergi vermeyeceklerini bildirmiştir. Siska kalesinin muhasarası sırasında hayatını kaybeden Hasan Paşa'nın daha önceden bildirmiş olduğu şartlar gereğince padişah sefer kararı olarak asker toplanması emri vermiştir. Toplanan askerlerin komutası da Vezir-i Azam Sinan Paşa'ya verilmiştir¹¹. Bu kısım Sinan Paşa'yı öven cümlelerle bitmiş, sonrasında da yine onu öven üç beyit

¹⁰ Eserde zafernâme kelimesi iki yerde geçmektedir: “...zafer-nâme-i hısn-ı hasîn a'nî kal'a-i İstevâr ki nâmeş Yanık ve der-kurbeş kal'a-ı Tata ve...” (1b/1-2)

“Bu zafer-nâmede ey şâh-ı cihân

Ne ki oldıysa ser-â-pâ mezkûr” (305. beyit)

¹¹ *Zafernâme'deki* bu bilgiler kaynaklardakilerle birebir örtüşmektedir. Ancak *Zafernâme'de* saldırıları düzenleyen kişinin ismi zikredilmezken kaynaklarda bu kişinin dönemin Bosna valisi Telli Hasan Paşa olduğu kayıtlıdır. Osmanlı ile Avusturya arasında 1562 yılından itibaren yürürlükte olan antlaşmanın 1 Safer 999/29 Kasım 1590 tarihinde Avusturya'nın yıllık otuz bin altın vergi ödemesi koşuluyla yenilenmiş olmasına rağmen Telli Hasan Paşa'nın Avusturya topraklarına düzenlediği saldırılar devam etmiştir. Avusturya, elçiler göndererek saldırıların durmasını ve Telli Hasan Paşa'nın başka bir yere tayinini istemiştir. Bunun üzerine padişah, gönderdiği fermanla sınır boylarındaki akıncıların antlaşmaya uymasını ve akın düzenlememelerini istemiştir. Bu sırada isteklerinin karşılanmadığını düşünen Avusturyalılar vergilerini ödemeyeceklerini bildirmiş ve karşı saldırılara başlamışlardır. Durumun vehametini anlayan Hasan Paşa, Avusturyalıların kuvvet toplamakta olduklarını İstanbul'a bildirmiş ve kendi eyalet askerlerinin yeterli gelmeyeceğini belirterek padişahın yardım istemiştir. Ancak devrin vezir-i azamı Kanijeli Siyavuş Paşa'nın Kirli Hasan Paşa ismindeki adamını Rumeli Beylerbeyliğine tayin etmesi üzerine Kirli Hasan Paşa, Rumeli askerleriyle Belgrad'dan hareket edip yardımcı giderken İstanbul'da Siyavuş Paşa azl edilip yerine Sinan Paşa getirilmiş, o da Kirli Hasan Paşa'yı Tımaşvar Beylerbeyliği görevine getirince yardım girişimi yarım kalmıştır. Yardım kuvvetlerinin geldiğini düşünen Bosna valisi Telli Hasan Paşa Osmanlı kaynaklarında “nehr-i Kûpe” denilen Kulpa nehrinin sağ sahiline geçerek 19 Ramazan 1001/19 Haziran 1593 Cumartesi günü Osmanlıların “Şişka/Siska” dedikleri “Sissek” kalesini muhasara etmiştir. Ancak nehir üzerinde yapılan köprüünün yıkılması sonucunda ve savaş esnasında binlerce askerin hayatını kaybetmesiyle Osmanlı ordusu büyük bir yenilgi

Turkish Studies

International Periodical for the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic
Volume 10/ 16 Fall 2015

eklenmiştir. Bu mensur bölümde müellifin düşüncesini/söylediklerini destekleyecek ve anlamı tamamlayacak nitelikte bağlama uygun ayetlerle Farsça ve Türkçe şiir alıntılarının yer verilmiştir. Tespit edebildiğimiz kadarıyla Farsça beyitlerden ikisi Sadî'nin *Bostân*'ından ve *Gülistân*'ından alınmıştır.

Dibaceden sonra aruzun “fe‘ilâtün fe‘ilâtün fe‘ilün” kalıbıyla mesnevi nazım şeklinde kaleme alınmış 314 beyitlik¹² *Zafernâme* metni gelir. Burada genel olarak Sinan Paşa komutasındaki Osmanlı ordusunun sefere çıkışı, 1002/1594 yılında ele geçirdiği kaleler anlatılır. Şiirin başında padişahın övgüsü yapılmış, yine “durduğu yerde” birçok memleket fethettiği belirtilmiştir. Daha sonra sefer için toplanan ordunun komutanlığına atanan Vezir-i Azam Sinan Paşa övülmüştür¹³. Bu sırada düşmanın kış öncesi Hatvan kalesini kuşatıp yetmiş gün boyunca toplarla surları dövdüğü; ancak sancak beyi Arslan Bey'in kaleyi kahramanca savunduğu anlatılmıştır. Yine Estergon kalesinin düşman tarafından iki ay boyunca kuşatılması ve Osman Bey'in komutasındaki askerlerin kaleyi savunmaları övgüyle anlatılmıştır. Kalelerin zor durumundan haberdar olan Sinan Paşa komutasındaki Osmanlı ordusu, Komaran adasında konaklamış daha sonra Tata kalesini kuşatmıştır. Rumeli Beylerbeyi Mehmed Paşa, toplarını yerleştirip kale surlarını dövmeye başlayınca muhasaranın sekizinci günü düşman kaleyi teslim etmek zorunda kalmıştır¹⁴. Halk ayrıldıktan sonra surların yıkılan yerleri tamir edilmiş ve kalenin korunmasına yetecek kadar asker bırakılmıştır. Nüshada 53-54. beyitler arasında başlık konulmak üzere bir satır boş bırakılmış; fakat başlık yazılmamıştır. 54-62. beyitler arasında kalenin fethi için mesnevi ile aynı vezinde bir manzume kaleme alınmış ve bölüm sonunda söz konusu fetih için tarih düşürülmüştür (bak. 62. beyit).

Şiirin ikinci bölümü, 63-69. beyitler arasındadır¹⁵. Bu bölümde Senmarten kalesinin fethi anlatılmıştır. Osmanlı ordusu, kale halkını İslam dinine davet ederek onlardan kaleyi teslim

yaşamıştır. III. Murad her ne kadar savaşa karşıysa da Sinan Paşa'nın telkinleriyle Avusturya üzerine sefer emri vermiştir. Böylece Osmanlılarla Avusturyalılar arasında 25 yıl sürmüş olan barış sona ermiş, 13 yıl sürecek olan Nemçe seferi başlamıştır (Danişmend, 1971, s. 118, 122-125, 127-129; Uzunçarşılı, 1995, s. 69-70).

Hazırlıklarını tamamlayıp sefere çıkan Sinan Paşa'nın niyeti kışı Budin'de geçirmek ve sonraki bahar taarruza geçmektir; fakat askerlerin Belgrad'a gitmek için ısrar etmesi üzerine Belgrad'a gelmiştir (Uzunçarşılı, 1955, s. 71). Sinan Paşa komutasındaki ordu 29 Şevval 1001/29 Temmuz 1593 Perşembe günü İstanbul'dan ayrılmış ve birkaç küçük kaleyi fethederek Belgrad'a ulaşmıştır. Ordu kışı burada geçirmiş ve bahar geldiğinde Abdî'nin *Zafernâme*'sinde anlattığı kalelerin fetih faaliyetlerine başlamıştır (Danişmend, 1971, s. 130-134).

¹² Eser hakkında bilgi veren bazı kaynaklarda mesnevinin 317 beyitten ibaret olduğu kayıtlıdır (Levend, 1956, s. 93). Beyit sayısı ile ilgili bu tespit doğru değildir. Eserin dibacesinin sonunda Sinan Paşa övülmüş, bundan sonra mesnevinin vezninden farklı bir vezinle yazılmış üç beyitte de aynı kişinin övgüsüne devam edilmiştir. Asıl mesnevi bundan sonra başlamıştır. Mesnevinin beyit sayısı ile ilgili karışıklık işte bu üç beytin mesnevinin beyit sayısına dâhil edilmesinden kaynaklanmıştır.

¹³ Kaynaklarda Sinan Paşa'nın kişisel hırsları neticesinde çıkılan sefer sırasında aldığı yanlış kararlarla büyük kayıplara neden olduğu yazılıysa da Abdî bu tür olumsuz söylemlerden kaçınır. Bütün eser boyunca Osmanlı askerlerinden ve kumandanlarından daima olumlu bir şekilde bahseder. Bu durum ya Abdî'nin meselenin diğer boyutlarına vakıf olamamasıyla ya da vakıf olduğu hâlde -belki de hamisi olarak gördüğü- Sinan Paşa hakkında olumsuz bir şey söylemek istememesiyle izah edilebilir.

¹⁴ Tata [Bespirem/Pespirim (: Weszprim)] kalesi, 28 Şevval 1002/17 Temmuz 1594 Çarşamba günü teslim alınmıştır (Danişmend, 1971, s. 134).

¹⁵ Bölüm başlığı için 62-63. beyitler arasında bir satır boş bırakılmış; fakat başlık yazılmamıştır.

Turkish Studies

International Periodical for the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic
Volume 10/ 16 Fall 2015

etmelerini istemiştir. Kale halkı, başta kabul etmeseler de başka çare bulamayınca kısa bir süre sonra kaleyi teslim etmişlerdir¹⁶.

Şiirin üçüncü bölümü de 70-285. beyitler arasındadır¹⁷. Bu bölümde Yanık kalesinin fethi anlatılmıştır. Diğer kalelerin fethine kısaca değinen şair, Yanık kalesinin fethine geniş yer ayırmış ve muhasara sürecini ayrıntılı bir şekilde anlatmıştır. Bu durum kalenin stratejik önemiyle ve muhasara süresiyle de paralellik göstermektedir. Bölümün başlangıcında kalenin coğrafi konumu, fiziksel durumu, ne kadar sağlam bir kale olduğu tasvir edilmiş, Yanık ismini almasına gönderme yapılmıştır¹⁸. Daha sonra fetih mücadeleleri anlatılmıştır. Buna göre; Osmanlı ordusu gelince kaledeki askerler bir huruç hareketi gerçekleştirir ve çetin bir savaş başlar. Ancak Rumeli askerlerinin hücumu karşısında düşman askerleri kaleye çekilmek zorunda kalır. Şair, Acem seferiyle karşılaştırarak bunun daha zorlu bir savaş olduğunu belirtir¹⁹. Bundan sonra Gazi Han komutasında Tatar askeri gelip Osmanlı ordusuna katılır²⁰. Zilhicce başında (Ağustos sonları) düşman askerleri Osmanlı ordusunun toplarını yok etmek üzere bir huruç hareketi daha düzenler. Bu saldırıyı Tırhala beyi Emrullah Bey karşılar, yaşanan şiddetli çatışmalarda onunla birlikte iki sancak beyi daha şehit olur. Osmanlı ordusunun bayram rehaveti içerisinde olacağını düşünen düşman askeri, kurban bayramının ikinci günü (11 Zilhicce 1002/28 Ağustos 1594 Pazar) sabahın erken saatlerinde kale kapılarını açıp top, tüfek atışlarıyla Osmanlı siperlerini ateş altına alır ve Rumeli ordusunun bulunduğu tarafa saldırır. Mehmed Paşa komutasındaki askerler saldırıyı püskürtürler. Seferin başından beri siper kazıp tahkimat yaparak bir karakol inşa etmiş olan Halep Beylerbeyi komutasındaki az sayıdaki askerle Karaman askerleri de bu mücadelede büyük bir gayretle savaşır.

Kalenin muhasarasının uzaması ve fethin gecikmesi sebebiyle Sinan Paşa harp meclisini toplayarak meseleyi komutanlarla görüşür. Bazı komutanlar, kalenin düşmesini engellemek üzere toplanmış ve nehrin karşısında konuşlanmış olan yüz bin kişilik birleşik Avrupa ordusunun yok edilmeden kalenin ele geçirilemeyeceğini belirtmişlerdir. Bu meselenin halline yönelik olarak toplantıda kabul edilen taktik çerçevesinde, temin edilen sallarla Rumeli ve Tatar askerleri Tuna'nın karşısına geçerek burada konuşlanmış olan birleşik Avrupa ordusuna bir saldırı düzenler. Şiddetli bir çarpışma yaşanmasına rağmen ada ele geçirilemez. Bunun üzerine daha çok asker taşımak için gemi ve top temin edilmesi gerektiği anlaşılır ve buna göre bir hazırlık yapılır. Hazırlıklar tamamlanınca askerler gemilerle taşınır. Düşmanın nehir kenarına kazdığı siperlerde bulunan askerler, gemiler dolusu asker geldiğini görünce siperleri terkedip kaçmaya başlar. Osmanlı ordusunun geldiğini gören diğer düşman askerleriye karadan ve nehirden saldırıya geçerler ve şiddetli bir savaş başlar. Öyle ki Raba nehrinin suyu düşman kanlarıyla kızıla boyanmış, suyun yüzü el konulan düşman arabalarından dökülen eşyalarla kaplanmış. Bu sırada Osmanlı ordusunun nehre yapmayı tasarladığı köprünün

¹⁶ Senmarten kalesi 11 Zilkade 1002/29 Temmuz 1594 Çarşamba günü teslim alınmıştır (Danişmend, 1971, s. 134).

¹⁷ Bölüm başlığı için 69-70. beyitleri arasında bir satır boş bırakılmış; fakat başlık yazılmamıştır.

¹⁸ Abdî'nin "A'nî nâmıyla hisârı yanık / Handeki ka'r-ı zemîne lâhık (72)" şeklindeki beyti, Kanuni'nin 1529 yılındaki Viyana seferi sırasında kale halkı itaat arzına gelmediği için Osmanlı ordusunun attığı ihtar toplarıyla varoşlarının yanması sebebiyle Yanık adını aldığı şeklindeki inancı (Danişmend, 1971, s. 134) destekler niteliktedir.

¹⁹ Buradan şairin Acem seferine katıldığı sonucuna varılabilir.

²⁰ Kırım Hanı Gazi Giray komutasındaki askerleri 24 Zilkade 1002/ 11 Ağustos 1594 Perşembe günü orduya katılmıştır (Danişmend, 1971, s. 135).

Turkish Studies

International Periodical for the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic
Volume 10/ 16 Fall 2015

inşaatı devam etmektedir²¹. Bu köprüden geçirilen askerlerin de yardımıyla (Danişmend, 1971, s. 135) düşman ordusu bozguna uğratılır ve içinde gemilerin, topların ve başka silahların da bulunduğu büyük bir ganimet ele geçirilir.

Kazanılan zaferden sonra korumasız kalan kalenin etrafındaki hendek neredeyse kale surlarına kadar toprakla doldurulur ve kale surlarının altına lağım kazılır. Lağımın patlatılmasıyla iki ay süren çaba sonuç verir ve 12 Muharrem 1002/27 Eylül 1594 Salı günü kale halkı kaleyi teslim eder.

Şiirin dördüncü bölümü 286-299. beyitler arasındadır²². Şair, bu bölümde “mefâ’îlün mefâ’îlün fe’ûlün” kalıbıyla kıt’a formunda bir tarih manzumesi kaleme almış ve bölümün sonunda da Yanık kalesinin fethine tarih düşürmüştür (bak. 299. beyit).

Beşinci bölüm, 300-304. beyitler arasındadır²³. Bu bölümde mesneviye devam eden şair, zaferlerinin devamı için padişaha dua etmiştir.

Altıncı bölüm, 305-310. beyitler arasına yazılmıştır²⁴. Bu bölümde şair ve eser ile ilgili bilgiler yer almaktadır. Eserini bir “zafernâme” olarak tanımlayan Abdî, ne olduysa onu yazdığını belirtir ve eğer bir kusuru varsa mazur görülmesini ister (bak. 305-307. beyitler). Bundan sonra da eski bir kulu olduğunu hatırlatarak padişahın ihsan talebinde bulunur (bak. 308-310. beyitler).

Mesnevinin yedinci ve son bölümü ise 311-314. beyitler arasındadır²⁵. Şair, bu kısımda kış bastırıldığı için Komaran fethinin bahara kaldığını belirterek eserini tamamlar.

Havaların soğumasıyla birlikte Sinan Paşa komutasındaki ordu kışı geçirmek üzere Belgrad’a gider. Sinan Paşa burada padişaha zafernâmeler gönderir. Fetih haberlerini alan padişah, başarısını tebrik etmek için Sinan Paşa’ya murassa kılıç, murassa sorguç, hil’at ve taltifname göndermiştir (Danişmend, 1971, s. 137). Yukarıdaki bilgiler, *Zafernâme*’nin başındaki Farsça kısımda anlatılanlarla birebir örtüşmektedir: “...bu zafernâme ... Abdî Çelebi tarafından ... kaleme alınmış ve Serdar-ı Ekrem Sinan Paşa tarafından zaferler kazanmış padişahın huzuruna iletilmiş ve huzurda okunmuştur. Zafer haberini alan padişah şükür secdesine kapanmış ve hil’at hediye etmiştir.” Bu durumda Sinan Paşa’nın padişaha gönderdiği zafernâmelerden biri de Abdî’nin kaleme aldığı *Zafernâme* olmalıdır.

Yukarıdaki bilgiler, zafernâme, fetihnâme, gazanâme türündeki eserlerin yazılış amaçları ve yöntemleri ile padişaha sunulmuş biçimleri hakkında bilgi verecek niteliktedir. Kış gelip sefer sona erince ordu içindeki şairler tarafından çok sayıda zafernâme kaleme alınmaktadır. Bu zafernâmeler daha sonra komutan tarafından toplu olarak bir ulak vasıtasıyla padişaha iletilmektedir (Bu hususta benzer örnekler için bkz. Danişmend, 1971). Müjdeli haberi alan padişah da zafernâme kaleme alan sanatçılara ihsanlarda bulunmaktadır.

²¹ Kaynaklarda bu köprünün bir çok kayba neden olduğu bildirilmesine rağmen (Danişmend, 1971, s. 135) Abdî bu konuda herhangi bir bilgi vermez.

²² Bölümün başlığı için 285-286. beyitleri arasında bir satır boş bırakılmış; fakat başlık yazılmamıştır.

²³ Bölümün başlığı için 299-300. beyitleri arasında bir satır boş bırakılmış; fakat başlık yazılmamıştır.

²⁴ Bölümün başlığı için 304-305. beyitleri arasında bir satır boş bırakılmış; fakat başlık yazılmamıştır.

²⁵ Bölümün başlığı için 310-311. beyitleri arasında bir satır boş bırakılmış; fakat başlık yazılmamıştır.

Konu bütünlüğü açısından bakıldığında Abdî'nin *Zafernâme*'sinin planlı ve tutarlı bir biçimde kurgulandığı söylenebilir. Kurgunun sağlam olması sayesinde seferin bütün aşamaları açık ve net bir şekilde ortaya konmuştur. Bu durum da tahkiyeli metinlerin temel kaygısı olan "anlaşılma"yı kolaylaştırmıştır. Şiir tekniği bakımından ise başarılı bir eser olduğunu söylemek zordur. Çok sayıda mısra da vezin kusuru bulunmaktadır. Bu kusurların kimilerinin basit müdahalelerle giderilebilecek olması, şairin bu hususu önemsemediğini düşündürmektedir²⁶. Kimi beyitlerdeki söyleyişler, şiirin asgari düzeydeki şekilsel şartları olan vezne ve kafiyeye uygun söyleyebilme kaygısıyla oluşturulmuş zorlama söyleyişler gibi durmaktadır. Esasen bu durum sadece bu esere özgü değildir. Tahkiyeye dayalı manzum metinlerde çoğunlukla şairin öncelikli hedefi sanatsal bir kurgu ve üslup değildir. Bu sebeple tarihî bir olayı konu alan bu mesnevîde de sadece olanı ifade etmeye odaklanmış kuru bir üslup söz konusudur. İnce hayallerle süslenmiş ve edebî sanatlarla örülmüş estetik bir üslup görülmez. Bununla birlikte savaş sahnelerinin anlatıldığı, mekân tasvirlerinin yapıldığı beyitlerde belli oranda sanatsal bir üslubun yakalandığı söylenebilir. Yine savaştan askerlerin ruh hâlinin başarılı bir şekilde yansıtıldığı da dikkati çeker. Örneğin; gece de devam eden bir çarpışma sahnesinin anlatıldığı aşağıdaki beyitlerde askerlerin savaş alanındaki ruh hâlleri, düşünle ilişkili mecazlar dünyası üzerinden başarılı bir şekilde aktarılmıştır:

Eylemişlerdi sanasın ol gün
Asker-i İslâm cümle düğün

Urdılar ellerine ehl-i gazâ
Ol gice hûn-ı adûdan hınnâ

Atılup top u tüfengün niçesi
Didük ol giceye finduk gicesi

Güyegü oldı o gice şühedâ
Oldılar vâsıl-ı vasl-ı havrâ (83-86. beyitler)

Şair, kimi beyitlerde durumu hâle uygun mecazlar üzerinden anlatmıştır. Aşağıdaki beyitlerde düşmanın kurban bayramında düzenlediği bir saldırıyı anlatırken kurban ve -yine aynı zaman diliminde gerçekleştirilen- hac farızası ile ilgili unsurları benzetme unsuru olarak kullanmıştır:

Şühedâ kanı o dem oldı revân
Îd-i adhâda misâl-i kurbân

Merve hakkı hâciler bayramı
Askere oldı safâ hengâmı (109-110. beyitler)

²⁶ Bu çerçevede med yapılamayacak bazı hecelerın vezin zarureleriyle medli okunduğu görölmektedir: *anlar* (136), *şanki* (108), *Sezmarten* (289), *taş* (238), *top* (60) vb. Yine -dipnotlarda gösterildiği üzere- kimi kelimeler vezin gereği asıllarından farklı yazılmış/okunmuştur. Mevcut durumda bu kusurların Abdî'den mi yoksa nüshanın müstensihinden mi kaynaklandığı konusunda kesin bir hüküm vermek mümkün değildir.

Dikkati çeken bir başka teşbih de bir saldırı esnasında çarpışmanın şiddetini ve atılan okların çokluğunu anlatmak üzere düşman askerlerinin “oklu domuza [kirpi (?)]” benzetilmesidir:

Atılan tûrden olup dil-gîr

Oldı her biri bir oklu hıznîr (174. beyit)

Şair ifadesini sanatlı ve güçlü kılabilmek için kimi zaman söz sanatlarından yararlanmışır. Aşağıdaki beyitteki söyleyiş, “yap-” ve “yık-” kelimeleri arasındaki zıtlık üzerine kurulmuştur:

Sefer-i Şark gibi bu asker

Kal’a yapmaz beden-i hasmı yıkar (90. beyit)

Sonuç

Osmanlı döneminde mensur tarih kitaplarının yanında çok sayıda manzum tarih de kaleme alınmıştır. Manzum tarihler içerisinde hadiseleri başından sonuna kadar kronolojiye uygun olarak detaylı bir şekilde ele alan bazı örnekler bulunmaktadır. Bununla birlikte birkaç yüz beyitlik kısa mesneviler hâlinde yazılmış tarih manzumeleri de yer almaktadır. Bu tür eserlerde ise genellikle konu edilen seferin, savaşın bütüncül bir bakış açısıyla ayrıntılı bir şekilde işlenmediği; bunun yerine sürecin önemli görülen anlarına odaklanıldığı dikkati çekmektedir. Bazı şairler bizzat katıldıkları seferi/savaşı şahsi gözlemlerine dayanarak anlatırken bazı şairler de savaşa hiç katılmadığı hâlde başkalarından duyduklarından hareketle eserlerini kaleme almışlardır. Bu tür eserlerin kazanılan zaferleri, yapılan fetihleri kutlamak, padişahı başarısından dolayı tebrik etmek ve bu şekilde padişaha ulaşmak gibi amaçlarla kaleme alındığı görülmektedir. Bu tarih manzumelerini değerli kılan hususlardan biri, resmî tarihlerde yer almayan kişiler hakkında bilgiler barındırmalarıdır. Bir diğeri, kazanılan zafer(ler)in toplumda bulduğu karşılıklarla ilgili çıkarımlar yapılabilecek nitelikte olmalarıdır. Yaşanmış bir olayın şiir formunda anlatıldığı eserlerde yer yer -özellikle de mekân ve savaş sahnesi tasvirlerinde- söz ve anlam sanatlarıyla örülmüş, ince hayallerle süslenmiş sanatlı söyleyişler görülmekle birlikte tahkiyeye dayalı bir anlatım söz konusu olduğundan genellikle kuru bir üslubun hâkim olduğu görülür.

Bu çerçevede oluşturulmuş eserlerden biri de Sarhoş Abdî Çelebi’nin *Zafernâme*’sidir. Söz konusu eser, Vezir-i Azam Sinan Paşa komutasındaki Osmanlı ordusunun 1594 yılında Yanık, Tata, Senmarten ve Papa kalelerinin fethini konu almaktadır. Savaşa bizzat katılmış olan şair, savaşın sebepleri, sefere hazırlık süreci, düşmanın vaziyeti, Osmanlı ordusunun durumu hakkında bildiklerini ve savaşın gidişatına ilişkin gözlemlerini anlatmıştır. Ayrıca savaşın ve sonrasında kazanılan zaferlerin askerler üzerindeki tesirlerini de tasvir etmiştir. Eserde anlatılanlar diğer tarihî kaynaklarla büyük oranda örtüşmektedir. Mensur bir dibaceden ve 314 beyitlik bir mesneviden oluşan eser, başkaları tarafından yazılmış zafernâmelerle birlikte Sinan Paşa tarafından padişaha iletilmiş, padişah da karşılığında bazı hediyeler göndermiştir.

Turkish Studies

International Periodical for the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic
Volume 10/ 16 Fall 2015

Eserin Metni²⁷:

[1b] (1) *İnest neşr ü nazm-ı zafer-nâme-i hısn-ı haşîn a' nî kal'a-i* (2) *İstevar ki nâmeş Yanık ve der-
kurbeş kal'a-ı Tata ve Senmarten* (3) *ve Çeşnik ve Papa ve Pudhel ve Fudvar ve Terancvar ki* (4)
'Abdî Çelebi nazm kerd zi-küttâb-ı der-i 'âlîst eş-şehîr be-Ser-hoş (5) 'Abdî ve in nazmest ki ser-
dâr-ı 'âlî-miğdâr Sinân Paşa-yı (6) *kâm-kâr bâ-sultân-ı şâhib-ı kırân u zafer-ı karîn firistâde be-
huzûreş* (7) *be-hândend ve secde-i şükr kerd ve hil'at fermûd²⁸*. (8)

[mefâ' ilün mefâ' ilün fe' ulün]

Müyesserdür ğuzâta fetḥ ü nuşret

Buyurdı çün Hüdâ innâ fetehna²⁹ (9)

Sezâdur biz daḥı anuñ yolında

İdersek cümle mâl u câmi ifnâ (10)

Zihî fettâḥ-ı bî-nazîr ve hüdâvend-i bî-müşîr ü (11) bî-vezîr ki *bi-yedihi'l-mülkü ve hüve 'alâ külli
şey'in kadîr³⁰* (11)

[fe' ilâtün mefâ' ilün fe' ulün]

Pâdişâhî ki pâdişâhân-râ

Pâdişâhî zi-pâdişâhî üst³¹ (12)

Hâzret-i Resûl-i güzîn Muhammed-i Emîn şalavâtu'llâhi (13) 'aleyhi ilâ-yevmi'd-dîn uğurında
muķâbele ve muķâtele iden [2a] (1) aşḥâb-ı kıtâl ve erbâb-ı cidâlün menzil ü maķâmların (2) *ve
rafa'nâhu mekânen 'aliyyer³²* birle zîr-i ḥâkden evc-i (3) eflâke çıkarup

[fe' ulün fe' ulün fe' ulün fe' ul]

Zihî luṭf-ı Yezdân be-müşti zi-ḥâk (4)

Koned faẓl u iḥsân dehed cân-ı pâk³³

maẓmûn-ı zafer(5)-nümûn *inne cündenâ lehümü'l-gâlibûn³⁴* ile olsa ol (6) gürûh-ı küh-şükûhî envâ' -
ı fetḥ-i nuşrete maķrûn idüp (7) *luṭf-ı Ḥâk-bîn ki çünin 'izz ü 'alâ ḥaber-i ḥod-ğufte berin-i ḥâk-i*

²⁷ Metnin imla hususiyetlerinin incelendiği bölümde de değinildiği üzere nüsha geçiş dönemi özellikleri göstermektedir. Bu çerçevede kelimelerin yazımında farklılıklar görülmektedir. Bu farklı yazımlar, özellikle dil çalışmaları için önemli olduğundan metnin kuruluşunda nüshanın imlasına sadık kalınmaya çalışılmıştır. Kelimelerin yazımında, özellikle de “beg/big, de-/di-, der-/dir-, el/il, er-/ir-, erte/irte, et-/it-, eyi/iyü, geri/girü, gece/gice, ver-/vir-, ye-/yi-, yedi/yidi, yeg/yig, yet-/yit-, yer/yir...” gibi kelimelerdeki ünlülerin tercihinde hareketler ve okutucu harfler dikkate alınmıştır. Yine “dâ'im/dâyim, dâ'imâ/dâyimâ, dâ'ir/dâyir, fevâ'id/fevâ'id, tâ'ife/tâyife” gibi kelimelerin yazımında da nüshadaki “hemze/ye” kullanımına bakılmıştır. Vezin ya da anlam gereği metne yapılan müdahalelerle müdahale sebepleri dipnotta izah edilmiştir.

²⁸ “Sağlam bir kale olan ve Yanık adıyla da bilinen İstevar kalesi ile çevresindeki Tata, Senmarten, Çeşnik, Papa, Pudhel, Fudvar ve Terancvar kalelerinin fethini konu edinen bu zafernâme, dergâh-ı âli kâtiplerinden olup Şarhoş Abdî olarak tanınan Abdî Çelebi manzum ve mensur olarak kaleme aldı ve bu manzume, Serdar-ı Ekrem Sinan Paşa tarafından zaferler kazanmış padişaha (III. Murad) iletildi ve huzurunda okundu. (Zafer haberini alan) padişah şükür secdesine kapandı ve hil'at hediye etti.”

²⁹ “Biz (sana) fetih (ihsan ettik).”, *Kur'ân-ı Kerîm*, Fetih 48/1.

³⁰ “Hâkimiyet elinde bulunan (Allah) her şeye kâdirdir.”, *Kur'ân-ı Kerîm*, Mülk 67/1.

³¹ “Padişahlara padişahlık vasfi kazandıran padişahlıktır.”

³² “Biz onu üstün bir makama yücelttik.”, *Kur'ân-ı Kerîm*, Meryem 19/57.

³³ “Fazl ve ihsanıyla bir avuç toprağa temiz can veren Allah'ın lutfu ne güzel!”

³⁴ “Bizim ordumuz mutlaka galip gelecektir.”, *Kur'ân-ı Kerîm*, Sâffât 37/173.

Turkish Studies

International Periodical for the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic
Volume 10/16 Fall 2015

*giyâ*³⁵ (8) ol hâzretüñ müddet-i hicretinden beri selâtin-i ümmet-i Aḥmed (9) ve havâķin-i millet-i Muḥammedî tā'ife-i müşrikîn-i pür-kîn ile (10) ḍarb u ḥarbi āyîn idinmişlerdür. *Ve kâne ḥaḳḳan 'aleyñā* (11) *naşru 'l-mü 'minin*³⁶ sa' âdetine ḳarîn olmışlardur. *Li 'llâhi 'l-ḥamd* (12) ve *'l-minne*³⁷.

[*fe' ilâtün mefâ' ilün fe' ilün*]

Feth ü nuşret be-kârdânî nîst (13)

*Cuz be-te 'yîd-i âsmânî nîst*³⁸

Ammâ şükr-i bî-ḥad ol (14) Bârî Te' âlâya ki dört yüz yıla ḳarîbdür selâtin-i (15) Âl-i 'Oşmân ni' met-i salṭanatdan naşîb alup nâşîb-ı (16) râyât-ı İslâm ve râfi' -i i' lâm-ı seyyidü'l-enâm olmağla ḥukümet-i (17) eḳâlîm-i seb'a anlara müyesser ve der-i devlet-maḳarlarında ednâ[2b](1)-niger ve kemîne-çâkerleri bir iḳlîme ser-dâr u ser-' asker (2) olup ḥuşûşa ki zemân-ı salṭanatda sultân-ı şâḥib(3)-ḳırân u zafer-ḳarîn server-i serverân-ı rüy-ı zemîn olup (4)

[*fe' ülün fe' ülün fe' ülün fe' ul*]

Ḳazâ mülk-i hestî be-desteş be-dâd

*Memâlik zi-ü ḥiç ḥâlî*³⁹ *mihâd*⁴⁰(5)

Mü'eyyed be-te 'yîd-i Rabbü'l-'ibâd ebu'l-feth ve'n-naşr Sultân Murâd (6) bir şehriyâr-ı melîk ve bir tâc-dâr-ı şâḥib-temlikdür ki (7)

[*fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilün*]

Durduğı yerde niçe iḳlîmler feth eyledi (8)

Ḳılmadı bir şâha bu luṭfi Ḥudâ-yı Müste'ân

Himmetiyle dest-i a' dâdan (9) ḳamusın aldılar

Ne Demürḳapu ne Şîrvân⁴¹ ḳaldı ne mülk-i (10) Revân

şemşîr-i cihân-ı mihr-nażîri diyâr-ı şarka (11) şa' şa' a şalalı ve şâh-ı 'Acem tiğ-i ḳahrından emân alalı (12) ğuzât-ı İslâmuñ tiği niyâmda ve kendüler pister-i menâmda (13) olup bu âna dek ceng ü cidâl ve ḥarb u ḳıtâlleri (14) aşḥâb-ı güzîn *riḍvânu 'llâhi te'âlâ 'aleyhim ecma' in*⁴² düşmenleri (15) ile idi. Ḥâlâ dîn-i mübîn düşmenleri ile ḥarb u (16) ḳıtâl için ellerinde tiğ ve bellerinde deşne ve kendüler (17) 'adü ḳanı deyü dil-teşne iken meşîyyet-i şamedânî birle [3a] (1) birḳaç sâl ḳıral-ı bed-fi'âl cânibinden âyet-i kerîme muḳtezâsınca (2) *ḥattâ yu' tü 'l-cizyete 'an yedin vehüm şâġirün*⁴³ feḥvâ-yı (3) şerîfi üzre ḥarâc alınmağla tu' me-i seyf-i şârim (4) olmaḳdan sâlim olup ser-ḥadd ğâzîlerinüñ ol ṭarafa (5) nigerânı ve ümerânüñ a' dâ ṭarafından baş u dil almağa cânı (6) yoğ idi. 'Āḳıbet yine eski 'inâdları üzre sefer (7) olup 'ahd-nâme-i ḥümâyün[a] muğâyir ba' zı eṭvâr-ı (8) nâ-

³⁵ "Allah'ın lütfunu gör ki ne kadar yüce ve uludur. O, lütfunu toprak üzerinde biten otlarla haber vermiştir."

³⁶ "Müminleri desteklemek bize düşen bir borç idi.", *Kur'ân-ı Kerîm*, Rûm 30/47.

³⁷ "Hamd ve minnet Allah içindir."

³⁸ "Feth ve başarı, çalışmakla değildir; göklerin (Allah) izni olmadan olmaz." Şeyh Sa'dî-i Şîrâzî, 1980: 364. [Beyitteki "feth ü nusret" ibaresi Sadî'nin *Gülîstân*'ında "baht u devlet" şeklindedir (Bak. Sa'dî, ty: 45a)].

³⁹ Nüşhada "طلي" biçiminde yazılmıştır.

⁴⁰ "Kaza, varlığı onun eliyle vermiştir. Memleketlerin var ya da yok olması onsuz değildir."

⁴¹ Nüşhada "شروان" şeklinde yazıldığı hâlde vezin gereği bu şekilde okunmuştur.

⁴² "Allah'ın rızası onların tamamının üzerine olsun."

⁴³ "Zelil bir vaziyette tam bir itaatle cizye verinceye kadar.", *Kur'ân-ı Kerîm*, Tevbe 9/29.

Turkish Studies

International Periodical for the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic
Volume 10/ 16 Fall 2015

hemvâra mübâşeret olup halka-i 'ubüdiyyeti gerden-i (9) itâ' atden çıkardı ve ser-ḥadd-i manşüre gâzîleri (10) ile muḥârebe ve muḳâteleye el ḳardı. Gitdükçe baġı vü (11) 'inâdi izdiyâd bulup ne ḫilâf-ı mu' tâd esîr (12) olan ümerâyı âzâd ve ne irsâl-i ḫarâc için varan (13) nâme-i cihân-muṭâ' -ı vâcibü'l-ittibâ' a inḳiyâd ḳıldı. (14) Ḥuşûşâ Bosna ser-ḥaddinde olan ḳılâ' uñ bânları (15) a' nî ol eṭrâfuñ ḫâris ü nigh-bânları olan seglerden (16) daḫı 'adem-i itâ' at ve şulḫ u şalâḫda kemâl-i muḫâlefetleri (17) zuhûr idüp bir kaç def a meydân-ı ḫarb u veġâ [3b] (1) ve ma' reke-i ceng ü ġavġâda *yüzillü men yeşâ 'ü ve yehdî* (2) *men yeşâ 'ü*⁴⁴ feḫvâsı üzre fetḫ ü nuşret câ nib-i İslâma (3) müyesser ve kesr ü hezîmet 'adû-yı bed-nâma muḳarrer oldı (4) idi.

[fe'ülün fe'ülün fe'ülün fe'ul]

Külâh-ı sa' âdet yekî ber-sereş (5)

Kilîm-i şekâvet yekî ber-dereş⁴⁵

Bundan soñra Bosna (6) ser-ḥaddinde küffâr elinde evvelâ Sısḳa ḫişârınuñ (7) muḫâşarasında şehîd olan Ḥasan Paşa egerçi bâzâr-ı (8) kârîzârda⁴⁶ tîz şatılup naḳd-ı ḫayâtı yetürdi. (9) Ammâ âyet-i kerîmede buyurur *inne'llâhe'sterâ mine'l-mü'minîne* (10) *enfüsehüm ve emvâlehüm bi enne lehümü'l-cennete*⁴⁷ ticâretinden (11) niçe fevâyid-i uhrevî gördi. Çün bu ḫaber-i dehşet(12)-eşeri pâdişâh-ı baḫr u ber *naşarahu'llâhi bi'l-fetḫi ve'z-zafer*⁴⁸ bildi (13) bilâ-te'ḫîr mühimmât-ı sefer-i nuşret-eşer ü zafer-rehber⁴⁹ için (14) aḫkâm-ı ḳazâ-cereyân ü ḳader-tüvân taḫrîr olunup Rûm(15)eli ve Anadolı ve Ḳaraman ve Rûm ve Haleb ve Mar' aş (16) eyâletleri beglerbegilerine gönderildi. Ve bunlardan mâ' adâ (17) ze' âmetle olan dergâh-ı 'âlî müteferriḳaları biñ nefer [4a] (1) çâvuşlardan ve on biñ miḳdârı tüfeng-endâz (2) ve ma' reke-perdâz yeñiçeri ṭâ' ifesi ile cümle ' asker-i (3) cerrâr u düşmen-şikâr âlât-ı ġir ü dâr ve edevât-ı⁵⁰ (4) ceng ü peygâr ile zemânında maḫall-i me'mûra irişüp (5) ser-dâr-ı 'âlî-miḳdâr bâbında ictimâ' ideler deyü deryâ(6)-ḫurûş çâvuşlar perâkende ḳılıp evâmir-i cihân-muṭâ' la (7) tenbîḫ olındı.

[fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilün]

Ḥâṭırı şâhuñ tecellî câmidur (8)

Her ne yörense Ḥudâ ilhâmıdur

Meşâliḫ-i mühimme (9) ve umûr-ı mu' azzamada ḫizmet iden aşḫâb-ı şadâret ü (10) rif' atüñ meḫâric ü me' âricin bilüp *verefe'nâ ba' zuhüm* (11) *fevḳa ba' zım derecâtin*⁵¹ feḫvâ-yı şerîfi üzre ri' âyet ü (12) raġbet ḳılınup bu def a daḫı zıkr olınan kâr-ı (13) düşvârda ' asker-i cerrâr-ı ' adû-şikâra ser-dâr olmaḳ (14) için vüzerâ-yı âşaf-ârâ arasında egerçi niçe maḳdem-i (15) müdebbir ve ol ḫizmet-i ma' ḫüdenüñ edâsına mâlik ü ḳâdir (16) kâr-âzmüde ḳulları var idi. Ammâ içlerinde (17) cenân-ı vezâret-menzilet sa' âdet-menḳıbet mihr-i münîr-i [4b] (1) âsmân-ı vezâret bedr-i müstenîr-i semâ' -ı seyâḫat (2) vezîr-i bî-naẓîr müşîr-i Müşteri-tedbîr Âşaf-ı şânî mütemmim-i (3) mehâm-ı⁵² cihânî düstür-ı a' zam u a' lâ

⁴⁴ “(Allah) dilediğini sapıklık içinde bırakır, dilediğini doğru yola iletir.”, *Kur'ân-ı Kerîm*, Fâtur 35/8; Nahl 16/93.

⁴⁵ “Birinin başında saadet külâhı, birinin kapısında bedbahtlık çulu (var).”, Şeyh Sa'dî-i Şîrâzî, 1980: 14. [Beyitteki “ber-dereş” ifadesi Sadi'nin *Bostân*'ında “der-beres” şeklindedir (Bak. Şeyh Sa'dî-i Şîrâzî, ty: 2b)].

⁴⁶ Aslı “kâr-zârda” olan kelime, nüshada bu şekilde (كَارِزَارْدَا) harekelenmiştir.

⁴⁷ “Allah, karşılık olarak cenneti verip müminlerden canlarını ve mallarını satın almıştır.”, *Kur'ân-ı Kerîm*, Tevbe 9/111.

⁴⁸ “Fetih ve zafer için Allah ona yardım etti.”

⁴⁹ zafer-rehber: zafer ü rehber (nüshada).

⁵⁰ Nüshada “كَارِزَارْدَا” şeklinde harekelenmiştir.

⁵¹ “(İnsanlardan) bazılarını bazılarına üstün kıldık.”, *Kur'ân-ı Kerîm*, Tevbe 9/111.

⁵² Nüshada “مَهَامًا” şeklinde harekelenmiştir.

Turkish Studies

International Periodical for the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic
Volume 10/ 16 Fall 2015

Ḥazret-i Sinān (4) Paşa *edāme 'llāhü te' ālā iclālehu bi-ḥuşūli 'l-āmā*⁵³ ki (5) tedbīr-i sābıka ve efkār-ı şāḳıba birle aḳrānı arasında (6) yed-i beyzā gösterüp cümleden fāyık olmağın (7)

[*fe' ilātün mefā' ilün fe' ilün*]

Şāḳıb-i re'y ü dāniş ü tedbīr

Āşaf-ı kār-dān u pāk-zamīr (8)

Vüzerā içre ḥācī vü ğāzī

Cümlenüñ efdal ü ser-efrāzı (9)

Ḳanda varsa mużaffer ü mañşūr

Zī-kemāl-i 'atā-yı Rabb-i Ğafūr (10)

[Zafer-nāme]

[*fe' ilātün fe' ilātün fe' ilün*]

- 1 Ey şehen-şāh-ı memālik-ārā
Ḥusrev-i⁵⁴ rüy-ı zemīn ser-tā-pā
  - 2 Sensin ol server-i iḳlīm-sitān
Zīr-i ḥükmünde ḳamu mülk-i cihān
  - 3 Gönderüp şarḳa vü ğarba ' asker
Virdi Ḥaḳ cümlesine fetḥ ü zafer
  - 4 Durduğun yerde olup ' ālem-ġir
Eyledün şarḳı vü ğarḳı teşḫīr
  - 5 Ḥamdü li' llāh ki Ḥudā-yı Müte' āl
Eyleyüp düşmen-i dīni pā-māl
  - 6 Ehl-i İslāma irişdi fırsat
Düşdi kāfırlere kibr ü nekbet
  - 7 Geldi⁵⁵ eyyām-ı hücum-ı ' asker
Oldı elṭāf-ı İllāhī reh-ber
- [5a]
- 8 Şadr-ı a' zamdan olup sa' y-ı belīğ
Ḳılmadı varımı bu yolda dirīğ

⁵³ “Allah emellerine ulaştırmakla onun yüceliğini devam ettirsin.”

⁵⁴ ḥusrev-i: ḥusrevi (nüshada).

⁵⁵ Nüshada “شادری” şeklinde yazılmıştır.

- 9 Kani bir böyle vezîr-i muḳdim
Bir söziyle ola bir emr-i mühim
- 10 Etdi iḳdāmı ile cümle zuhûr
Ne ki var ise mühimmât-ı umûr
- 11İRmege vaḳti ile yat u yaraḡ
Gönderüp her ṫarafa niḫe ulaḡ
- 12Çün ‘ adû faşl-ı şitâ etdi şitâb
Geldi ser-ḫadleri ḫılmaḡa ḫarâb
- 13Bir yañadan ḫuşadup Ḥaṫvanı
Döḡdi yetmiş gün olınca anı
- 14Etdi⁵⁶ sancacı begi Arslan Beg
Ḥizmeti anda ḫamusından yeg
- 15Eyleyüp gözlerine ḫûḫ ḫarâm
Rûz u şeb ḫıldı cidâle iḳdâm
- 16Kim ider böyle ṫurup ḫıfz-ı ḫişâr
Ümerâda buña beñzer kim var
- 17Bir ṫarafdan daḫı Üstürüḡonı
Geldi ḫuşatdı ‘ adû-yı ḫûnî
- 18İki ay eylediler ceng-i ‘ azîm
Çekmeyüp ‘ asker-i düşmeden bîm
- 19Anda ‘ Oşmân Beg idüp ḫaşma hücûm
Düşmen-i dîni ḫılurdu ma‘ düm
- 20Ümerâ içre odur şimdi yarar
Ḥavf iderdi ḫılıḫından küffâr
- 21Böyle bir ceng daḫı ola muḫâl
Ḥaḫ budur ancaḫ olur böyle cidâl

⁵⁶ Nûshada “” şeklinde yazılmıştır.

- 22 Yoğ iken karşıda burc u bārū
Girmeye ƒal‘ anuñ içine ‘ adū
- 23 İşidüp bu haber-i pür-sitemi
‘ Askerüñ oldu ziyāde elemi
- 24 Gıceyi gündüze ƒatup ser-dār
İki gün etmedi bir yerde ƒarār
- [5b]
- 25 İşidüp geldüğini ‘ asker-i Rūm
ƒaçdı havf ile hemān düşmen-i şūm
- 26 ƒomarān aƒasını ƒıldı penāh
ƒurdılar ol aƒa içre har-gāh
- 27 ƒılmağa ‘ asker ile ceng ü cidāl
Anda cem‘ oldu ƒamu cünd-i ƒıral
- 28 Der iken ƒāh-ı hirāsa düşmen
Başı ƒorƒusına düşdi düşmen
- 29 Geldi ‘ asker derilüp alaya
Nitekim cūlar aƒar deryāya
- 30 Oldı gitdükçe ziyāde ordu
Döndi ādem deñizine ol şū
- 31 Hışn-ı Tataya irişdi ‘ asker
Girüp eƒrāfına anuñ yer yer
- 32 Bir hişār idi ki her burc-ı beden
Şanasın olmuş idi āhenden
- 33 Rūmili ‘ askeri ƒolında tamām
Etdi⁵⁷ iƒdām cüyüş-ı İslām
- 34 Mīr-i mīrān Meħemmed Paşa
Ki odur server-i erbāb-ı ğazā

⁵⁷ Nüşhada şeddeli olarak ve “etdiler (تَدَيَّرُوا)” şeklinde yazıldığı hâlde vezin gereği bu şekilde okunmuştur.

- 35 Bir kerem kâni şeci' ü şaf-der
Andadur cümle şifât-ı Hayder
- 36 Zâtına hil'at-ı devlet yaraşık
Egnine câme-i ' izzet lâyıķ
- 37 Mîr-i mîrânlığına Hâzret-i Hâķ
Eyledi şimdi vezâret mülhâķ
- 38 Umaram aña vire Rabb-i Celîl
Devlet-i sermed ile ' ömr-i tavîl
- 39 Etmege bureclarını zîr ü zeber
Toplar kırdılar anda yer yer
- 40 Kıodılar yeñçeriler⁵⁸ anda tamâm
İdüben ol metirislerde⁵⁹ maķâm
- 41 Bekleyüp yeñçeriler aģası
Cengden hiç yoğ idi pervâsı
- [6a]
- 42 Toplar anda atıldı evvel
Oldı her bir yuvalaķ peyk-i ecel
- 43 Eyledi Hâzret-i Bârî yârî
Oluban pür-raħne der ü divârî⁶⁰
- 44 Gördi karşı tıramaz topa beden
Ser-te-ser olsa eger âhendin
- 45 Toķuzıncı gün emân istediler
Virmege sūrî⁶¹ zemân istediler
- 46 Etmeyüp kimse daħı ceng ü cedel
Kıldılar ķavl-i Resûl ile ' amel
- 47 Ğayr[ı] küffâra daħı olmağa yol
Vir[e]sin eyledi ser-dâr ķabûl

⁵⁸ “Yeñçeriler” kelimesi vezin gereği bu şekilde okunmuştur.

⁵⁹ “Metrislerde” kelimesi vezin gereği bu şekilde okunmuştur.

⁶⁰ Mısranın vezni bozuktur.

⁶¹ Nüşhada “سوریه” biçiminde harekelendiği hâlde anlamca daha uygun olduğu için bu şekilde okunmuştur.

- 48   Ḳodılar ḳal' ayı ḥālī ol ān
Cümle küffār ḳıḳup gitdi hemān
- 49   Himmet eylerse Ḥudā-yı Müte' āl
Olur āsānlıḡ ile ḳal' -ı cibāl
- 50   Bundan artuḳ ola mı emr-i ' acīb
Bu ḳadar günde ola fetḥ naşīb
- 51   Ehl-i İslāma ' aceb nuşretdür
Ne sa' ādet ne güzel devletdür
- 52   Ne ḳadar lâzım olursa ' asker
Yazılup ḳondı ḥişāra yer yer
- 53   Yıḳılan yerleri çün oldı tamām
Anda târiḥine etdi⁶² iḳdām
- 54⁶³   Oldı ilhām-ı İlähī ḥaḳḳā
Ḥāḫıra geldi bu nazm-ı zībā
- 55   Yine ' azm eyledi erbāb-ı ḡazā
Oldı hem-rāhları ' avn-i Ḥudā
- 56   Olıcaḳ milket-i küffāra yaḳın
Şaldılar her ḫarafa şīt ü şadā
- 57   Gördiler ki uğur-ı ' askerde
Āhenin ḳal' a ḥişār-ı⁶⁴ Tata
- [6b]
- 58   Ehl-i İslāmuñ iken ol evvel
Şoñra kāfirlere olmış me'vā
- 59   Ḳondılar üstine ol ānda hemān
Oldılar ḫālib-i luḫf-ı Mevlā
- 60   Atdılar ḫop tüfengi yer yer
Ḳomayup fırsatı elden aşlā

⁶² Nüşhada “” şeklinde yazılmıştır.

⁶³ Nüşhada bu beyitten önce başlık konulmak üzere bir satır boş bırakılmış; fakat başlık yazılmamıştır.

⁶⁴ ḥişār-ı: ḥişārı (nüshada).

- 61 Çağırup halkı emân istediler
Virdi ser-dâr dağı aña rızâ
- 62 Göricek Ʒal' ayı anda 'Abdî
Didi târihîni Ʒal'-ı Tata [فلع ناتا] 1002/1594]
- 63⁶⁵ Ertesi yine 'azîmet Ʒıldı
Bir ğazâya dağı niyyet Ʒıldı
- 64 Vardılar Ʒal' a-i Senmartene
Eyleyüp ehlini da' vet dîne
- 65 Gördiler olmadı emre münƷâd
Başladı eylemege bağı u 'inâd
- 66 Bulmayup bâb-ı necâta dermân
Etdi ol Ʒal' a dağı istîmân
- 67 Virdi ser-dâr-ı celîlü'l-miğdâr
Ne recâ eyledi ise küffâr
- 68 Götürüp ehl [ü] 'ıyâlin Ʒamu
Eyledi Ʒal' ayı teslîm 'adû
- 69 Hıfzına Ʒondı anuñ da' asker
Vardı bulışdı ağa ile nefer
- 70⁶⁶ Ağdı bir yaña dağı seyl-i cüyüş
Ʒıldılar baħr gibi cüş u ħurüş
- 71 Yine bir ħışn-ı ħaşîñ ü muħkem
Burc u bârûsı Ʒatı müstaħkem
- 72 A' nî nâmıyla ħişârı yanık
ĤandeƷi Ʒa' r-ı zemîne lâħık
- [7a]
- 73 İçi toptolu 'adû-yı bî-dîñ
Eyleyüp ħarb ü Ʒıtâli âyîñ

⁶⁵ Nüşhada bu beyitten önce başlık konulmak üzere bir satır boş bırakılmış; fakat başlık yazılmamıştır.

⁶⁶ Nüşhada bu beyitten önce başlık konulmak üzere bir satır boş bırakılmış; fakat başlık yazılmamıştır.

- 74 Ehl-i İslām ile cenge mu‘ād
Niçe biñ düşmen-i pür-kīn ü ‘inād
- 75 Etmeyüp ‘ askerümüzden pervā
Çaçmayup tîğ ü teberden kaç‘ ā
- 76 Çal‘ adan çıkdı ğuzāta karşı
Eyledi ‘ askerüñ üstine ğulū
- 77 Vardı ol demde ‘ adūya şeb-reng
Eyledi düşmen ile muhkem ceng
- 78 Şol kadar eylediler ğarb u şavaş
Cā-be-cā ğaylī yıkıldı leş ü baş
- 79 Geldi ser-dāra o ğün çok diller
Az olur böyle dil-āver ‘ asker
- 80 Gördiler ‘ asker-i Rūm itdi hücūm
Çal‘ aya kaçdı hemān düşmen-i şūm
- 81 Oldı ol sūr⁶⁷ içi māl-ā-māl
Başladı olmağa top ile cidāl
- 82 Metrisler⁶⁸ çü kırıldı yer yer
Cān atup üstine vardı ‘ asker
- 83 Eylemişlerdi şanasın ol ğün
‘ Asker-i İslām cümle düğün⁶⁹
- 84 Urdılar ellerine ehl-i ğazā
Ol gice ğūn-ı ‘ adūdan ğınnā
- 85 Atılup top u tūfengüñ niçesi
Didük ol giceye finduk gicesi
- 86 Güyegü oldı o gice şühedā
Oldılar vāşıl-ı vaşıl-ı ğavrā

⁶⁷ Nüşhada “صور” şeklinde yazılmıştır.

⁶⁸ “Metrisler” kelimesi vezin gereği bu şekilde okunmuştur.

⁶⁹ Mısranın vezni bozuktur.

- 87 Çeng ü harbî çalınup tâ-be-seher
Döne döne çalışup tiğ ü teber
- 88 Dil uzadurdu o demler deşne
Her biri hûn-ı ' adüya teşne
- 89 Beñzemez bu sefer-i⁷⁰ A' cāma
Qal' a yapmağla ire encāma
- [7b]
- 90 Sefer-i Şarq gibi bu ' asker
Qal' a yapmaz beden-i haşmı yıkar
- 91 Raba nehrinden öte ol qal' a
Geçemez kimse esāsın qal' a
- 92 Beñzemiş Baħr-ı Muħiṭe ol şu
Ki kuşatmış o⁷¹ hişārı kamu
- 93 Atılup tâ-be-seher top u tūfeng
Cengden kimse degüldi münfek
- 94 Böyle ceng eyler iken leyl ü nehār
Geldi irişdi gürüh-ı Tātār
- 95 Qondı şahrāda o Ĥan-ı Ġāzī
Doldı Tātār ile kūh u yazı
- 96 Cem' olup bir yere iki deryā
Baħr olup ordu görünmezdi qara
- 97 Māh-ı zi'l-ħicce ki oldı zāhir
Nāgehān taşraya çıqdı kāfir
- 98 Bu idi qaşdları anda meger
İdeler darb-zen ü topa zarar
- 99 Qarşıluyup anı ehl-i İslām
Qıldılar ħarb ü kıtāle iqdām

⁷⁰ sefer-i: seferi (nüshada).

⁷¹ Nüşhada "ol" şeklinde yazılmış olan kelime vezin gereği bu şekilde okunmuştur.

Turkish Studies

International Periodical for the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic
Volume 10/ 16 Fall 2015

- 100 Anda Tırhala begi Emru'llāh
Oldı çün kaçd-ı ' adūdan āgāh
- 101 Eyledi düşmen ile hārb-ı şedīd
' Āķıbet irdi ecel oldı şehīd
- 102 Gitmedi rāh-ı cināna tenhā
Bile gitdi bir iki mīr-livā
- 103 Yine bir daħı budur şıdķ haber
' İd-i adħānuñ ikisinde seher
- 104 Kāl' anuñ açdı kapusın düşmen
Atılup top u tüfeng her yirden
- 105 Metiris⁷² başmağa oldı ' ācil
' İdde ' asker[i] şandı ğāfil
- 106 Anlaruñ üstine indi yolu
Gördi çün Anaṭolı kolu⁷³
- [8a]
- 107 Oldılar düşmen ile piç-ā-piç
' Adūdan olmadı pervāları hiç
- 108 Meħemed⁷⁴ Paşa yürüdi çü⁷⁵ neheng
Şanki şīr ile ceng etdi peleng
- 109 Şühedā kanı o dem oldı revān
' İd-i adħāda mişāl-i⁷⁶ kurbān
- 110 Merve⁷⁷ haķķı hācīler bayramı
' Askere oldı şafā hengāmı
- 111 Etmeyüp anda ' adūdan pervā
Çok cihād eyledi Maħmūd Paşa

⁷² "Metris" kelimesi vezin gereği bu şekilde okunmuştur.

⁷³ Mısranın vezni bozuktur.

⁷⁴ "Meħemed" kelimesi vezin gereği bu şekilde okunmuştur.

⁷⁵ Nüşhada "hemçü" biçiminde yazılmış olan kelime vezin gereği bu şekilde okunmuştur.

⁷⁶ mişāl-i: mişāli (nüşhada).

⁷⁷ Nüşhada "مير" şeklinde harekelenmiştir.

- 112 Kıldılar düşmen ile haylî şavaş
Kesdiler anda 'adūdan niçe baş
- 113 Metirisde⁷⁸ çalışup toprağa
İki ay uğramadı otağa
- 114 Mîr-i mîrân-ı Haleb dağı hemân
Kâfirün koydı alayına kıran
- 115 Aña olmuşdı sipâriş ol kol
Eylemişlerdi o semte qaravul⁷⁹
- 116 Az idi anda meger ceş-i Haleb
Çekdi bu ma' rekede haylî ta' ab
- 117 Bir tarafından dağı cünd-i Karaman
Virmeyüp karşı gelen haşma emân
- 118 Eyledi haylî celâlet zâhir
Kırdı ol ma' rekede çok kâfir
- 119 Kaçmayup tîğ-i 'adūdan kaç' â
Çalışup eylediler ulu gâzâ
- 120 Gördi ser-dâr-ı celîlü'l-mikdâr
Oldı düşvâr katı fetḥ-i hişâr
- 121 Getürüp bir yere niçe 'uçalâ
Didi kim cümleden oldur⁸⁰ evlâ
- 122 Evvelâ kesr idelüm şaburı
Şoñra fetḥ eyleyelüm bu sūrı
- 123 Çekelüm her ne ise bâr-ı belâ
Ağa fetḥi umaruz mümkün ola
- [8b]
- 124 Kal' a alınmaz alınmazsa şabur
Balı yenmez durur iken zünbūr

⁷⁸ "Metrisde" kelimesi vezin gereği bu şekilde okunmuştur.

⁷⁹ Nüshada "كافرون" şeklinde yazılmıştır.

⁸⁰ oldur: oldur evvel (nüshada).

- 125 Ağa fethine idüp iğdāmı
Zevk [ü] rāhat bilelüm ālāmı
- 126 Bir yaña ‘ asker-i bī-ḥadd [ü] şümār
Bir yañadan daḥı cünd-i Tātār
- 127 Aḡaya dāḥil ola her yerden
Kimse ḡalmaya geri ‘ askerden
- 128 Bir tedārükle yapup keştīler
Didiler kim geḡe yarın ‘ asker
- 129 Oldı şāyi‘ bu ḡaber orduda
Doldı āvāz-ı ḡazā her sūda
- 130 ḡalmayup birisinde şabr u ḡarār⁸¹
‘ Asker-i Rūmdan evvel Tātār
- 131 ḡıldılar nehr[i] ‘ ubūra āheng
Geḡdiler ol şuyı mānend-i neheng
- 132 Vardılar şal ile şudan her sū
‘ Asker-i Rūmdan anlar ilerü
- 133 Çıḡdılar ḡarşuya çünki ‘ uryān
Gözedüp fırsatı düşmen ol ān
- 134 Geḡmedin anda daḥı ‘ asker-i Rūm
ḡıldılar cünd-i Tātār ile hüçüm
- 135 Geldi ḡarşuya iki ḡara alay
Oldı Tātār ile ceng-i oḡ yay
- 136 Anlar atdı tüfeng bunlar tīr
Girdi meydāna dilīri bir bir
- 137 Geldi oḡ yerine çün ol iki şaf
ḡıldılar sine-i a‘ dāyı hedef
- 138 Kimisi anda dil aldı kimi baş
İtdiler düşmen ile böyle şavaş

⁸¹ Mısranın vezni bozuktur.

Turkish Studies

International Periodical for the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic
Volume 10/ 16 Fall 2015

- 139 Vardı bir mertebeye harb-i şedîd
Niçesi oldu ara yerde şehîd
- 140 Ceng arasında kaçup niçesi
Kaldılar aña içinde gicesi
- [9a]
- 141 Eyledi anları kâfir ta' kib
Anda gör n'eyledi ol Hayy [u] Mücîb
- 142 Girdiler bir tarafa hem-çü şabâ
İrmedi tozına düşmen kaç' â
- 143 Ol taraftan yine varup âba
Geldi önlerine nehr-i Raba
- 144 Bir gemi buldılar anda hâzır
Şaklı içinde bir iki kâfir
- 145 Duttılar anı esîr eylediler
Kıldılar anda dil-âverlikler
- 146 Kaldı ol gün atanuñ teşhîri
İtdiler anuñ için te'hîri
- 147 Geçmege nehr-i Tunayı ' asker
Lâzım oldu yapıla keştiler
- 148 Az zemân içre idüp çok ikdâm
Yapdılar şaykaları oldu tamâm
- 149 Gördi düşmen bu işi orduda
Metiris⁸² kazdı kenâr-ı⁸³ şuda
- 150 ' Askere karşı kurup top u tüfeng
Olmadı top u tüfengden münfek
- 151 Tîğ-i ' askerden idüp havf u hâzer
Beklenürdi metiris⁸⁴ tâ-be-seher

⁸² "Metiris" kelimesi vezin gereği bu şekilde okunmuştur.

⁸³ kenâr-ı: kenârı (nüshada).

⁸⁴ "Metiris" kelimesi vezin gereği bu şekilde okunmuştur.

- 152 Beri cānibde daḥı cenge yarar
Yazmağa bir niçe ādem ser-dār
- 153 Bir gün ol⁸⁵ itdürüp⁸⁶ orduda nidā
Eyledi va‘ de-i iḥsān u ‘ aṭā
- 154 Didi kimse varur ise ileri
Dīn yolında ḳor ise cān [u] seri
- 155 Eyleyüp düşmen ile ḥarb u şavaş
Ya ‘ adūdan dil ala ya kese baş
- 156 Hāline göre anuñdur manşıb
İstedügi yere olsun ṭālib
- 157 Yeridür şimdi ḳula iḥsānuñ
Böyledür emri şeh-i⁸⁷ devrānuñ
- [9b]
- 158 Ḳābil olsa bu ğazāya paşa
Nesi var ise virürdi farazā
- 159 Görđi paşada bu ḥāli ‘ asker
Sū-be-sū ṭoldı o yalı ‘ asker
- 160 Oldı ābında gemiler memlū
Geçdi bir ḳaç gemi ḳarşuya ṭolu
- 161 Gör ki anda ne ḳılıpdur Mevlā
Ne ṭariḳ ile olur luṭf-ı Hūdā
- 162 Gāh bir ḳulımı şāh-ı cihān eyler⁸⁸
Gāh olur ḥāk ile yeksān eyler
- 163 Gör ne[ler] etdi bize Hāzret-i Hāḳ
Ümmet-i⁸⁹ Aḥmede virdi revnaḳ

⁸⁵ Nūshada اول şeklinde hareketlenmiştir.

⁸⁶ Nūshada “الذؤوب” şeklinde hareketlenmiştir.

⁸⁷ şeh-i: şāh-ı (nūshada).

⁸⁸ Mısranın vezni bozuktur.

⁸⁹ ümmet-i: ümmeti (nūshada).

- 164 Bundadur çün 'alem-i peygâmb-ber
Nice olmaya muzaffer 'asker
- 165 Oldı âbında gemiler memlû
Geçdügi gibi o demde karşı
- 166 Metirislerde⁹⁰ olan kâfirler
Göricek taşraya çıkmış 'asker
- 167 Birisi idemeyüp anda karar
Metirislerden⁹¹ o dem kıldı firâr⁹²
- 168 'Askere ol metiris⁹³ oldı penâh
Bu dağı oldı bize luğf-ı İlâh
- 169 Atduğı⁹⁴ top u tûfengi cümle
Alup etdiler anuñla hamle
- 170 Allah Allâh ile 'azm etdi hemân
Düşmene karşı o dem anda olan
- 171 Gördi çün bunları küffâr-ı la'în
Karşudan gelmege başladı yakın
- 172 Sekiz alay görindi hemvâr
Her alayında niçe biñ küffâr
- 173 Tûnadan dağı gelüp keştiler
Topçolu içi yarağ u 'asker
- 174 Atılan tîrden olup dil-gîr
Oldı her biri bir oğlı hıznîr
- [10a]
- 175 Bu şıfatlu niçe biñ kâfirler
Ehl-i İslâma çeküp tiğ ü teber

⁹⁰ "Metrislerde" kelimesi vezin gereği bu şekilde okunmuştur.

⁹¹ "Metrislerden" kelimesi vezin gereği bu şekilde okunmuştur.

⁹² Nûshada "karâr" biçiminde yazılmış olduğu hâlde anlam gereği bu şekilde okunmuştur.

⁹³ "Metris" kelimesi vezin gereği bu şekilde okunmuştur.

⁹⁴ Nûshada "اتدیغی" şeklinde harekelenmiştir.

Turkish Studies

International Periodical for the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic
Volume 10/16 Fall 2015

- 176 Hâk bilür şöyle gelüpdür karşı
Gelmemişdür dağı bir böyle ‘ adū
- 177 Bir geliş geldiler ol demde meger
Etdiler⁹⁵ sīneler[in] topa siper
- 178 Bir uğurdan götüri alayı
Kimseden eylemeyüp pervâyı
- 179 İki üç def‘ a idüp hıaşma hücüm
Gördi ‘ asker ki hücüm etdi huşüm
- 180 Her birinde var idi Hâkka hulüş
Tayanup hem-çü binā-yı merşüş
- 181 Kiminün tīgi elinde ‘ uryān
Kimisi tīr ü tūfeng atdı hemān
- 182 Tīgler şa‘ şa‘ asından yer yer
Rezm içinde kamaşurdu gözler
- 183 Yeyicek ‘ asker elinden kılıcı
Anda kâfirler idi yıkılıcı
- 184 ‘ Ālemi tutmuş idi dūd-ı duhān
Olmamışdı dağı bir böyle kıran
- 185 Yedi beg her biri mānend-i kıral
Oldı bu ceng arasında pā-māl
- 186 Bu kadar ma‘ reke içre ser-dār
Etmeyüp havf u hāzer kıldı qarār
- 187 Bir yañadan yapılırdı köprü
Bir yañadan geçilürdi karşı
- 188 Bir taraftan da Budun alayı
Koparup başlarına gavğâyı

⁹⁵ Nüshada “اندليل” şeklinde harekelenmiştir.

Turkish Studies

International Periodical for the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic
Volume 10/ 16 Fall 2015

- 189 Mîr-i mîrân Mehemmed Paşa
Âşaf-ı şâf-dil-i rüşen-râ
- 190 Olalı kâfirün üstine ekşer
Eyleyen hizmeti oldur yekşer
- 191 Mâlımı cânını etmezdi dirîğ
Eyleyüp dîn yolına sa' y-ı belîğ
- [10b]
- 192 İktizâ olsa bu yolda farazâ
Mâl u cân virmeden eylerdi şafa
- 193 Uğurında çü virür mâl u menâl
Ni' met-i şâh-ı cihân aña helâl
- 194 ' Askerinde ne ki var ise yarar
Geçürüp kimi yaya kimi süvâr
- 195 Kûl oğulları da ol kavilde tamâm
Etdiler⁹⁶ ceng ü cidâle ikdâm
- 196 Gördi kâfir iki yerden ' asker
Kendüyi ortaya aldı yek-ser
- 197 Etdiler⁹⁷ anda dağlı harb-ı şedîd
Bir iki mîr-livâ oldu şehîd
- 198 Ulu kiçi çalışup hep ' asker
Hağ budur oldu ğazâ-yı ekber
- 199 Oldı bu demde Hudânuñ ' avni
Nice ğarğ etdi⁹⁸ ise Fir' avni
- 200 Kırılıp ekşeri düşdi âba
Hün-ı düşmen ile pür oldı Raba
- 201 İrtesi geçdi o şudan Tâtâr
Etdiler⁹⁹ düşmene doğrı ılığar

⁹⁶ Nüşhada “اندیلر” şeklinde harekelenmiştir.

⁹⁷ Nüşhada “اندیلر” şeklinde harekelenmiştir.

⁹⁸ Nüşhada “انتهیب” şeklinde harekelenmiştir.

⁹⁹ Nüşhada “اندیلر” şeklinde harekelenmiştir.

Turkish Studies

International Periodical for the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic
Volume 10/ 16 Fall 2015

- 202 İrişüp kırdı geçürdi varın
Mâldan cümle ayırdı varın
- 203 Anlara bād-ı şabā gibi yeten
Kıldı doyumlıg ile sağ u esen
- 204 Öte yakada qalup ol   asker
Metirislerde¹⁰⁰ qarār eylediler
- 205 Kaldı köprüde o gece ser-dār
Cem   idüp   asker içinde neccār
- 206 Etdi¹⁰¹ itmāmına anuñ himmet
Kıldı bu yolda ziyāde h izmet
- 207 İstimālet idüp anda yer yer
Aldılar ni e terak k    asker
- 208 Lu f idüp her birine virdi rızā
Anda   asker ne ki etdiyse recā
- [11a]
- 209 Kāfir ardınca varan g az ler
Virdiler her birisi  oyle haber
- 210 Bu hasāret ki g r pd r k ffār
Bu gan met ki id pd r Tātār
- 211 Olmaya bir da ı ni e m ddet
İşidenler  eke y z biñ hasret
- 212 Mālinuñ anda alındı eyisi
Oldı k firlere cānı qayısı
- 213 D kil p qaldı ni e biñ   araba
Oldı espāb¹⁰² ile p r nehr-i Raba
- 214 Kimini t tup es r eylediler
Kimini t    me-i ŐemŐir eylediler¹⁰³

¹⁰⁰ “Metrislerde” kelimesi vezin gereği bu Şekilde okunmuştur.

¹⁰¹ N shada “     ” Şeklinde harekelenmiştir.

¹⁰² “Esbāb” kelimesi n shada bu Şekilde yazılmıştır.

¹⁰³ Mısranın vezni bozuktur.

- 215 Haylî toyumlık idüpdür Tâtâr
Bağladı māl ile her biri қағār
- 216 Orduya virdi ğanîmet bunlar
Çok esîr aldı be-ġāyet bunlar
- 217 O taraflarda ' adū kalmadı hiç
Gİtdiler havf ile tā қal' a-ı Peç
- 218 Kırđı her birisi vāfir kāfir
Kalmadı ceng idecek bir kāfir
- 219 Kıldı her hizmeti Tâtâr el-ħaқ
Sürdiler ħandeçe dağı topraқ
- 220 Ne ki emr etdiyise¹⁰⁴ Ĥazret-i Ĥan
Eyledi cümlesi anı ol ān
- 221 Bir yañadan da varup ' asker-i Rūm
Kıldılar düşmenūñ üstine hücūm
- 222 Göricek bunları kaçdı kāfir
Kaldı ħālî Tunada keştîler
- 223 Toptolu her gemide top u tüfeng
Getürüp anları dağı çekerek
- 224 Düşmenūñ artuқ olup yası dađı
Cümle alındı donanması dağı
- 225 Ĥamdü li'llāh bozulup taburı
Ol tarađdan da kuşatduқ sūrı
- [11b]
- 226 Yine ol āşaf-ı āyîne-zamîr
Eyledi feth-i ħişāra tedbîr
- 227 Niçe kez қal' a alan ' āķiller
Her tarağdan gezüp anı yer yer
- 228 Didiler feth[i] bunuñ emr-i muĥāl
Beklenürse niçe eyyām u leyāl

¹⁰⁴ Nüşhada “التريسه” şeklinde harekelenmiştir.

- 229 Yoğ durur op ile aña are
olaşup gezmeyelüm avāre
- 230 ünkü düz yerde hişār alçağdur
are-i feth[i] anuñ opraqdur
- 231 Hāmdü li'llāh ki firāvān   asker
Hiżmete her birinüñ cānı iver
- 232 Himmet eylerse eger aña ricāl
Olur āsānlıg ile al  -ı cibāl
- 233 azmağā ünkü ayanmaz al  a
Başlayalum anı yer yer al  a
- 234 Sürelüm üstine bir kūh-ı girān
İdelüm hāk ile anı yeksān
- 235 Böyle düz yerde onılmış alçağ
Hāndeği şu iken olsun opraq
- 236 Bu kelāmı ün işitdi paşa
almadı şabr u arārı ašlā
- 237 al  anuñ üstine vardı bi'z-zāt
azdurup oprağı anda nie at
- 238 alışup gice vü gündüz el-hāk
aş yaşdandı dōşendi¹⁰⁵ opraq
- 239 Etdügi sa  y bu yolda paşa
Bir kimesne dağı etmez at  ā
- 240 Her araf op u tūfeng uğrağı
Arkasıyla aşıdı oprağı
- 241 Dīn ü devlet uğurında hağğā
Böyle muğdim anı beyne'l-vüzerā
- 242 Sürdi oprağı hişāra oğru
alışup   asker-i İslām amu

¹⁰⁵ Nūshada “yaşdandı vü dōşendi” biçiminde yazılmışken vezin gereği bu şekilde okunmuştur.

Turkish Studies

International Periodical for the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic
Volume 10/ 16 Fall 2015

[12a]

- 243 Gördiler oldı ziyâde keşret
 ıldılar   asker iinde nevbet
- 244 Sürdi her a'ife bir gün opraq
 Vardı yaklaştı ışâr üstine ak
- 245 Alınup al' a iinden diller
 Anda dillerden alındı bu aber
- 246 Metiris¹⁰⁶ ola apuya arşu
 Düşmen andan eker idi orşu
- 247 Eyleyüp urmağa anı idâm
 ekdiler bir nie gece âlâm
- 248 Gerçi alışdılar anda vâfir
 urmağa olamadılar âdir
- 249 Gördi bu âleti şadr-ı a' zâm
 Cümleden bildi bu ma' nâyı ehem
- 250 Oldı bi'z-zât muayyed nie şeb
 ekdiler nie gece anda ta' ab
- 251 Gördi idâmı asan Paşa da
 Etdi¹⁰⁷ teklîf aña bu eşnâda
- 252 ıldı Rûmiliye mîr-i mîrân
 Etdi¹⁰⁸ oğlum deyü nie ihsân
- 253 Başdı ol da adem idâma
 atlanup bir nie gün âlâma
- 254 Metiris¹⁰⁹ urdı vü opraq sürdi
 Ol arafdan nie op urdı

¹⁰⁶ “Metris” kelimesi vezin gereği bu şekilde okunmuştur.

¹⁰⁷ Nüşhada “تدبیر” şeklinde hareketlenmiştir.

¹⁰⁸ Nüşhada “التدبیر” şeklinde hareketlenmiştir.

¹⁰⁹ “Metris” kelimesi vezin gereği bu şekilde okunmuştur.

Turkish Studies

International Periodical for the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic
 Volume 10/16 Fall 2015

- 255 Lağm idüp al' a içine yol yol
Buldılar al' a esāsına vüšül
- 256 Toldı lağm ile lağım içi tamām
ıldılar yamağā anı idām
- 257 Biri bārūta çü āteš ıldı
al' anuñ haylī yeri yııldı
- 258 Yürüyüş yeri açıldı yer yer
Yürüdi feth-i hišāra ' asker
- 259 Yazılıp bir niçe serdengeçdi
Ekşeri cām-ı şehādet içdi
- [12b]
- 260 al' a içine atılsa bir top
Niçe küffarı iderdi torıtop
- 261 Halkā halkā atılıp umbaralar
Halkı ātešlere yaup bereler
- 262 Gördi bu hāleti çünki paša
Yüz sürüp yere didi yā Mevlā
- 263 Ehl-i İslāma ' ināyet eyle
Dīn-i peyğam-bere nuşret eyle
- 264 İki ay oldu cünūd-ı İslām
ıldı dīn yolına böyle idām
- 265 Çünki bu yolda senüñdür ğayret
Ümmet-i Aħmede eyle rağbet
- 266 Umaruz luş u ' ināyet senden
Senden olur bize šefat senden
- 267 Bir yere geldi niçe ' āšīler
Šefat ü merħameti senden umar
- 268 Halk arasında atı zāhirdür
' Askerüñ çoğı vü azı birdür

Turkish Studies

International Periodical for the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic
Volume 10/ 16 Fall 2015

- 269 Muştafâ ümmetine yâ Mevlâ
Raħm u ŧeřkat umaruz senden [ola]
- 270 Bir bölük kâfir ü bî-dîn ħâŧâ
Saňa dirler k'oguludur¹¹⁰ ' İŧâ
- 271 Eyleyüp biribirini taħrîk
Getürür her birisi saňa ŧerîk
- 272 Biz ki her yerde dirüz birdür bir
Eħadiyyetde olup saňa muķır
- 273 Birliĕünde oluruz çün yek-dil
Bizi düŧmenlerüne ĕâlib kıł
- 274 Eyleyüp niçe bunuñ gibi du' â
Ķal' anuñ fetĕini eyledi recâ
- 275 Metirisde¹¹¹ yüz urup topraĕa
Gelmemiŧdi niçe ĕün otaĕa
- 276 Oldı çün mâh-ı muĕarrem zâhir
On ikisinde Ħudâ-yı Ķâdir
- [13a]
- 277 Ehl-i İslâma olup yâr u naŧîr
Eyledük ĕal' ayı fetĕ ü teŧîr
- 278 Vire deyü çağırup ĕalkı hemân
Tîĕ-i ' askerden idüp istîmân
- 279 Geldi müjde ĕaberi paŧaya
Münteŧir oldı gedâ vü baya
- 280 Ħaĕĕa ĕamd eyledi ' asker vâfir
Ķıldılar ŧükr ü ŧenâlar vâfir
- 281 Ķıldı bir ĕüb tedârük paŧa
Dâyimâ buñla¹¹² iderler ' uķalâ

¹¹⁰ Nüşhada "k'ogulu durur" biçiminde yazılmışken vezin gereĕi bu ŧekilde okunmuŧtur.

¹¹¹ "Metrisde" kelimesi vezin gereĕi bu ŧekilde okunmuŧtur.

¹¹² Nüşhada "âķ" biçiminde yazılmış olan bu kelime, "bunuñla" kelimesinin vezin gereĕi tahrif edilmiŧ biçimi olmalıdır.

Turkish Studies

International Periodical for the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic
Volume 10/16 Fall 2015

- 282 ʿ Askere didi ki hālā düşmen
Havf idüp ister emānı sizden
- 283 İki ay oldı çekersiz zahmet
Eyleyüp dīn uğurında hizmet
- 284 İşidüp bu sözi aşhāb-ı ğazā
Virdiler cümle aña hūsn-i rızā
- 285 Götürüp ehl ü ʿ iyālin kamu
Eyledi ʿal ayı teslīm ʿ adū
- [*mefāʿ-īlün mefāʿ-īlün feʿ-ülün*]
- 286¹¹³ Vezīr-i aʿ zam-ı Sultān Murād Han
Ki oldur mazhar-ı elṭāf-ı Hālīk
- 287 Şeh-i kişver-güşānuñ emri ile
Ġazāya ʿ azm idüp ol merd-i şādīk
- 288 Sene işnā vü elfüñ āhırinde
Olup zīʿl-ḥiccede ser-ḥadde lāhīk
- 289 Alındı Tata Baba Senmarten¹¹⁴
Kırıldı niçe mürted ü münāfīk
- 290 Geçüp andan daḥı paşa-yı ekrem
Varıldı bir ḥişāra nāmı Yanīk
- 291 İçi memlū idi küffār-ı bī-dīn
Kimi ḥarbi kimisi ʿ abd-i ābīk
- [13b]
- 292 Biri Tuna birisi nehr-i Raba
İki şu olmuş ol sūra¹¹⁵ dolaşīk
- 293 Raḳībāsā olup māniʿ vişāle
İrişmez dāmenine dest-i ʿ aşıq

¹¹³ Nüşhada bu beyitten önce başlık konulmak üzere iki satır boş bırakılmış; fakat başlık yazılmamıştır.

¹¹⁴ Nüşhada “vü Senmarten” biçiminde yazılmışken vezin gereği bu şekilde okunmuştur.

¹¹⁵ Nüşhada “شوره” şeklinde yazılmıştır.

- 294 Bu hizmet ki ederdî anda paşa
Şeh-i 'âlem ne lutf eylerse lâyıķ
- 295 Hârâm olmuş idi uyhu gözine
Yaturdı her gice ğamla uyanıķ
- 296 Muħarrem ayınıñ on ikisinde
' Aceb luş eyledi ol Hây [u] Hâlîķ
- 297 Bozıldı gitdi küffârũñ şaburı
Pür oldu leşker ile ol aralıķ
- 298 Bu cem' iyyet perişân olmayaydı
Derilse bir yere cümle ğalâyıķ
- 299 Anũñ için didi ' Abdî aña târîh
"Hâķũñ luşfi ile fetħ oldu Yanıķ"
[حَقْ لَطْفِي اَيْلَه فَتَحْ اَوْلَدِي بِانِق] (1003/1594)]
- [fe' ilâtũn fe' ilâtũn fe' ilũn]
- 300¹¹⁶ Hâmdũ li' llâh ki şehen-şâh-ı cihân
Tũrdũğı yerde olup mũlk-sitân
- 301 Alınup şal' a-i mezbũre tamâm
Eyledi ğayr-du' â cümle enâm
- 302 Ehl-i İslâm ola dâyim manşũr
Kıla Hâķ dũşmen-i dîni maķhũr
- 303 İki ' âlemde olup luşfa sezâ
Vire ser-dâra murâdın Mevlâ
- 304 Umaram ide şeh-i ' âlem-ĝir
Cümle-i mũlk-i kıralı teşhîr
- 305¹¹⁷ Bu zafer-nâmede ey şâh-ı cihân
Ne ki oldıysa ser-â-pâ mezkũr

¹¹⁶ Nũshada bu beyitten önce başlık konulmak üzere iki satır boş bırakılmış; fakat başlık yazılmamıştır.

¹¹⁷ Nũshada bu beyitten önce başlık konulmak üzere bir satır boş bırakılmış; fakat başlık yazılmamıştır.

[14a]

- 306 *Mā vaqa‘a*¹¹⁸ ki yazıldı cümle
Var ise vardur edāsında uşūr
- 307 al‘ anuñ fethi ile oldu tamām
N’ola olursa uşūrı ma‘ zūr
- 308 Pādişāhumdan umar ihsānı
Luf-ı ab‘ indan iderse ne zuhūr
- 309 Hüsrevā eski uluñdur ‘Abdī
Eyle aqrānı iinde mesrūr
- 310 Dest-gīr ol aña ihsān eyle
oma ayakda melūl ü meksūr
- 311¹¹⁹ İricek faşl-ı şitā vat-i maar
Her kişi anda eker hafv u haar
- 312 Sefer üzre ki ola mevsim ı
Ulu kii eker andan teşvī
- 313 ı eger yaz dimiler ki sefer
Elem ü minet ile oldu saar
- 314 ı gelüp ünkü zemān teng oldu
omaran feth[i] bahāra aldı

Temmetü’l-kitāb bi-‘avni’llāhi’l-meliki’l-Vehhāb
fī şehri şevvāli’l-mūkerrem
sene ihdā ‘aşere ve elfin
[Şevval 1011/Mart-Nisan 1603]

KAYNAKÇA

- Akbayar, N. (hzl.) (1996). *Mehmed Süreyyā, Sicill-i Osmānī* (C. I). İstanbul: Tarih Vakfı Yurt Yay.
- Aksoy, H. (1995). Fetih-nāme. *İslam Ansiklopedisi* (C. XII). İstanbul: TDV Yay. 470-472.
- Aksoy, H. (1997). Tarihî Bir Belge ve Türk-İslām Edebiyatında Bir Tür Olarak Fetihnāmeler. *İLAM Araştırma Dergisi* II (2): 7-19.

¹¹⁸ “Her ne olduysa”

Nüşhada “mā vaqa‘ adur” yazıldığı hâlde vezin gereği bu şekilde okunmuştur.

¹¹⁹ Nüşhada bu beyitten önce başlık konulmak üzere bir satır boş bırakılmış; fakat başlık yazılmamıştır.

Turkish Studies

International Periodical for the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic
Volume 10/ 16 Fall 2015

- Aksoy, H. (2002). Türk Edebiyatında Fetihnâmeler. *Türkler* (C. XI). Ankara: Yeni Türkiye Yay. 800-805.
- Aycibin, Z. (2007). *Kâtib Çelebi, Fezleke (Tahlil ve Metin)*. Yayımlanmamış Doktora Tezi. İstanbul: Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi.
- Bektaş, E. (2011). Nisârî ve Fihrist-i Şâhân'ı. *Selçuk Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Dergisi* (26): 9-24.
- Burhan, O. (1950). Vesikalardan Notlar: Bozuk İdareden Şikayetçi İki Şair. *Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi Dergisi* VIII (4): 675-681.
- Çınar, B. (2012). Bosnalı Sabit ve Ziya Paşa'nın Zafernâmelerindeki Şekil ve Zihniyet Mukayesesi. *Turkish Studies - International Periodical for the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic* Volume 7/3 Summer 2012, p. 801-812, ISSN: 1308-2140, www.turkishstudies.net, DOI Number: <http://dx.doi.org/10.7827/TurkishStudies.2963>, ANKARA/TURKEY.
- Danişmend, İ. H. (1971). *İzahlı Osmanlı Tarihi Kronolojisi* (C. III). İstanbul: Türkiye Yayınevi.
- Ergun, S. N. (1936). *Türk Şairleri* (C. I). İstanbul: Bozkurt Matbaası.
- İpekten, H., İsen, M., Toparlı, R., Okçu, N., Karabey, T. (1988). *Tezkirelere Göre Divan Edebiyatı İsimler Sözlüğü*. Ankara: KTB Yay.
- Kayabaşı, B. (hızl.) (1997). *Kâfzâde Fâizî'nin Zübdetü'l-Eş'âr'ı*. Yayımlanmamış Doktora Tezi. Malatya: İnönü Üniversitesi.
- Kılıç, F. (2014). Sarhoş Abdî, Abdî Efendi. <http://www.turkedebiyat isimlersozlugu.com/index.php?sayfa=detay&detay=1918> [erişim tarihi: 10.06.2015]
- Kumru, C. (2014). Koca Nişancı Celâlzâde Mustafa Çelebi ve Eserlerine Toplu Bir Bakış. *Akdeniz İnsani Bilimler Dergisi Mediterranean Journal of Humanities* IV (1): 201-213. DOI Number: <http://dx.doi.org/10.13114/MJH.201416434>
- Levend, A. S. (1956). *Gazavât-nâmeler ve Mihaloğlu Ali Bey'in Gazavat-nâmesi*. Ankara: TTK Yay.
- Levend, A. S. (1988). *Türk Edebiyatı Tarihi*. C. I. Ankara: TTK Yay.
- Sa'dî (ty). *Gülistân*. Harvard University Houghton Library, nr. MS Persian 62, vr. 45a.
- Şahin, K. Ş. (2012). Gazavât-nâmeler Üzerine Yapılan Çalışmalar Hakkında Bir Bibliyografya Denemesi. *Turkish Studies - International Periodical for the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic* Volume 7/2 Spring 2012, p. 997-1022, ISSN: 1308-2140, www.turkishstudies.net, DOI Number: <http://dx.doi.org/10.7827/TurkishStudies.3296>, ANKARA-TURKEY.
- Şeyh Sa'dî-i Şîrâzî (1980). *Bostan ve Gülistan*. (Kilisli Rifat Bilge, çev.). İstanbul: Meral Yayınevi.
- Şeyh Sa'dî-i Şîrâzî (ty). *Bostân-ı Sa'dî*. Bursa İnebey Yazma Eser Kütüphanesi, nr. GE 2234, vr. 2b.
- Tuman, M. N. (2001). *Tuhfe-i Nâilî - Divân Şâirlerinin Muhtasar Biyografileri* (C. II). (C. Kurnaz & M. Tatçı, haz). Ankara: Bizim Büro Yay.
- Uzunçarşılı, İ. H. (1995). *Osmanlı Tarihi* (C. III). Ankara: TTK Yay.
- Yinanç, R. (1984). Fatih'in Türkçe İstanbul Fetihnâmesi. *Türk Dünyası Araştırmaları* (29): 18-23.

Turkish Studies

International Periodical for the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic
Volume 10/16 Fall 2015

Citation Information/Kaynakça Bilgisi

Gürbüz, M., (2015). “Abdî'nin Zafernâme'si / Zafernâme Of Abdî”, *TURKISH STUDIES - International Periodical for the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic-*, ISSN: 1308-2140, (Prof. Dr. H. Ömer Karpuz Armağanı), Volume 10/16 Fall 2015, ANKARA/TURKEY, www.turkishstudies.net, DOI Number: <http://dx.doi.org/10.7827/TurkishStudies.8929>, p. 627-670.

Turkish Studies

International Periodical for the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic
Volume 10/ 16 Fall 2015

